БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 187 (11173) | 1966 оной августын 9, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Буряадай республикын барилгын ма-териалнуудые үйлэдбэрилдэг промышлен-ость хүгжөөхэ талаар долоон жэлэй үсэб амжалтатайгаар дүүргэжэ, үндэр эдэ хайра шагналда хүртэшэдтэ ал-ар соло!

Барилгын материалнуудые үйлэдбэрилдэг промышленностин предприятинууд болон организацинуудай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, албa хаагшадые СССР-эй орден, медальнуудаар шагнаһан тухай СССР-эй Президиумэй Указ газетымнай хоёрдохи хуудаһанда толилогдобо.

ТАРЯА ХУРЯАЛГАДАА БЭЛЭН ГҮТ?

Хада гүбээ, тала дайдые бүр-өһэн тариан далай үшөө хүсэд эшэгүйшье һаа, удхэн һай-ар ургажа, номин хүхэ ногоон агёор эбхэрэн, ажалша таряша най зүрхэ сэдьхэл баясуулна.

Энэ жэлдэ хабартаа сагай ула-лай таарамжагүй байгаашье ань, Буряад оронойимнай кол-оз, совхозуудай механизатор-уд түрэл партиингаа XXIII ухэтэ съездын шиидхэбэреэр машан зоригжожо, бүхы та-агаа богони болзорто, эрхим һнартайгаар тарижа дүүргээ. ун олонхи нютагуудта зундаа ура бороо хаһа сагтаа орожо, ооһо тарянай ургасада ехэхэн ба нэмэри үгөө бшуу. Тиигэжэ а хаанагүй үндэр баян ургасын нээнэ һуури табигдаһан байна.

Ингээд ургасын түлэг эдеэшэ-э эхилхэдэ халюурма үргэн ал-н шаргал тариан далай соогуур лын корабльнуудай тамаралда-ь эршэтэй халуун ажалай үдэр тнигүй хүнхинэхэ саг холо бэшэ олобо. Бүхы таряашад, механи-торнуудайнгаа хүсэ шадал, ра хүлһэеэ гамнангүй, үнэн рхэнһөө оролдожо ургуулһан ряанһаа монсогоршье ороо һо рилгэ хоролтодо оруулангүй ахынуудайнгаа, гүрэнэйнгөө баарта хэхын түлөө хамсы амажа ороxо саг ерэхэнь лэ даа.

Теэд мүнөө ажахынуудта ху-алгын машина техникэ заһаба-илагдажа, хүсэд бэлэн болоо эшэ гү? Тарянай тоог, амбаар ладууд, ороо һо сэбэрлэхэ, ха-ха машина, түхеэрэлгэнүүд эр һайнаар бэлдэгдэнхэй гээшэб? омбайн, жаткануудые нэгэшье аалгүйгөөр, үдэр һүнигүй хү-лэхөөр шадамар бэрхэ механи-аторнууд ажахы бүхэндэмнай хү-эд олдонхой гү? Таряа хуряал-ын үедэ хүн бүхэнэй бүтээсэ тэйгээр хүдэлхэ эрхэ байдал, айнаар амарха газар бии гү? жалай түлөөһэн ямараар үттэ-эб?

Эдээл эдэ асуудалнуудые хаһа агтань зүбөөр шиидхэжэ шада-ан, ургаса хуряалгада хэрэгтэй ухы юумые хурги хухадгүй айнаар бэлдэһэн, түхеэрһэн жахынууд лэ амжалта түйлаха йна.

Энээнние һайн ойлгоһон кол-оз, совхозууд бүри хабар эр-эһээ хойшо машина техникэеэ рхимээр заһабарилжа, таряа уряалгада ханалгатайгаар бэл-эжэ эхилээ юм. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Хо-рийн аймагуудай олонхи ажахы-нууд комбайн болон бусад маши-на, түхеэрэлгэнүүдээ заһажа үүргэнтэнхэй. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой Социалис Ажалай Герой П. П. Челночковой даадаг бригадын-хид таряа хуряалгадаа үглөө, үнөөшье орохоор түгэд бэлэн. Һэлһээ жэлдэ түс тустаа 500—600 га таряа хададаг, хуряадаг ндэхи эрхим механизаторнууд Иван Бельский, Иннокентий Оленников, Иван Федотов гэгшэд үнөөшье өөһэд өөһэдынгөө ком-айн жэншэдгүй һайнаар заһаба-илланхай.

Гэхэтэй хамта нобшорһоор ур-гаса хуряалгадаа эртэнһээ һай-наар бэлдэжэ шадангүй, хаһа агыень тулгажархёод, тэбдэжэ, ашина техникэеэ дутуу ядуу һахэ. Тиигээд тэдэнь тараалан эрэ гараһан түрүүшын үдэр-һөө эбдэржэ, һаатажа ураг-ша ябахагүй. Һүүлэй һүүлдэ та-ягаа бороодо сохюулжа саһан-да даруулжа, гээлтэдэ оруул-ха, гутааха ушар урда жэл-нүүдтэ али олон үзэгдэдэг һэн.

Мүнөөшье республикын зарим аймагуудта комбайн, машинануудай заһабарилга баһал схээр гэдэргэ тагагдажа байна. Нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо нэгэ бага олон комбайн заһагдаашье һаа, бүхы түсэб оройдоол 76 процент дүүргэгдэө.

Илангаяа Зэдын, Хяагтын, Яруунын, Түнхэнэй, Сэлэнгын, Баргажанай аймагуудта заһабарилагдаха ёһотой комбайнуудай һаял хахадынь бэлэн болоо нэрэтэй. Тэрэшэлэн тарянай тоог, амбаар складуудые заһаха, полевой стануудые түхеэрхэ хүдэлмэри баһал мүртэй хэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, «Сельхозтехникын» Зэдын аймагай отделениинхид (эрхилэгшэнь нүхэр Цикало) тэндэхи 6 ажахынуудта тарянайнь тоогуудые оньһожоруулха, шэнэ машина, түхеэрэлгэнүүдые тодхохо, хуушануудыень заһабарилжа үгэхэбди гэжэ гоё гоёор хэлсэһэн, договор баталһан аад, һая болотор энэ гэхэ юумэ хээгүй. Ажахынуудынь баһал «Сельхозтехникын» отделениинхидтэ сүм найдашоод, һанаа амархан һууха юм.

Хэнэйшье мэдэһээр колхоз, совхозуудтамнай халуун ажалай хаһа оронхой гээшэ. Мүнөө эндэ тэрэнь шухала, энэнь шухала бэшэ гэхэ юумэн үгы, бүхы хүдэлмэри хуул тон харюусалгатай, хойшолуулагдашагүй шухала байна. Энэ үедэ ургасын хойноһоо харууһалхын хажуугаар үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые үргэн далайсатайгаар ябуулха хэрэгтэй. Адууһа малаа оролдосотойгоор бэлшээхын хажуугаар таряа хуряалгадаа эрхимээр бэлдэхын тула бүхы хэрэгтэй юумэ хуу хэхэ ёһотой болоно. Тиимэһээ хүн зоноо бодомжотой зүбөөр эмхидхэжэ, бүхы хүдэлмэриеэ нэгэ зэргэ зохидоор ябуулжа шадаһан газартал амжалта түйлагдаха бшуу.

Таряа хуряалгада хабаатай багаханшье юумые харааһаа алдангүй, бултыень нарин нягтаар, найдамтай һайнаар бэлдэхэ, түхеэрхэ шухала. Илангаяа хуряалгын бүхы машина техникэ нэгэшье һаадгүй хүдэлхөөр, эрхимээр заһабарилагдаһан байха зэргэтэй. Ургаса хуряалгын үедэ үдэр хоногһоо байха час, минута бүхэн үнэтэй. Эдеэшэһэн тариан хаһа соогоо хададангүй узуур дээрээ нэгэхэншье үдэр үлүү байшоо һаа ороо һон гээлтэдэ орожо, эсэстээ юугээршье тэхэрюулэгдэшэгүй ехэ гарза болохол.

Манай эндэ намарынь ходо бороотой байдаг гээшэ. Тиимэһээ ямаршье уларилтай сагта таряа хадалга, хуряалгые һаадгүй ябуулхаар бэлэн байха бологдоно. Илангаяа комбайнһаа гараһан ороо һо шииг нойтондо оруулангүй, дары сэбэрлэжэ, хатаажа абахын тула тоог, амбаар складуудые һайнаар бэлдэхэ хэрэгтэй. Мүн таряа зөөхэ машина, тракторнуудые олоор бэлдэжэ, монсогоршье ороо һоной гээгдэхэгүй болотор кузов хоорбыень зохидоор түхеэрхэ, багтаамжатай ехэ болгожо үгэхэ, брезент хушалтаар хангаха гээшэ ехэ удха шанартай.

Ажахынуудай агрономууд, инженернүүд ургаса хуряалгын тодорхой түсэб табижа, механизаторнуудтаяа һайса зүбшэжэ, хэлсэжэ, хүн бүхэнэй хэхэ ажалые тодо һонороор хараалха ёһотой.

Ургаса хуряалга хадаа таряашад, механизаторнуудай бүхы жэл соо хэһэн ажалайнь дүн согсолно бшуу. Тиимэһээ энэ тон харюусалгатай ажалдаа эзэн ёһоор, эрхим һайнаар бэлдэжэ, бүхы ургасаяа нэгэшье тээлтэгүйгөөр хуряагаад, ажахынуудайнгаа, гүрэнэйнгөө амбаар алтан тарияагаар билтаруулан, шэнэ табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэдэ хубитаяа оруулха гэһэн зорилго ажахы бүхэнэй урда табигдана.

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГАДА—ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

■ Звено, бригада бүхэн мүрысөөндэ жагсаг лэ.

■ Ногооной ургахые хүлеэхэ саг һалаа.

ӨӨҺЭДЫГӨӨ ХҮСЭД ХАНГАХАБДИ

Энэ жэлдэ сабшаламнай һайнаар ургаа. Энээнэй тулада хабартаа оролдоо зон аабзабди даа.

103 гектар сабшалан манай бригадада даалгагданхай. Тэрэнэй ургаса дээшэлүүлхын тулада мүнөө хабартаа гурба дахин уһалаабди. Пенсионер үбгэн Ц. Раднаев энэ хүдэлмэридэ табигданхай хүдэлжэ гараа. Юрэнхыдөө манай совхозой сабшалан уһалагдадаг юм. Тиимэһээ газар уһалха хэрэгтэ ехэ һаналаа табидаг гээшэбди. Нилээд олон луговодууд хүдэлдэг байна.

Манай хонишодой бригада жэл бүри үбһэ тэжээлээ өөһэдөө бэлэдхэдэг гуримтай. Манай бригада бэеэ даахан, ажахын тоосоондо ороһон. Тиигэжэ өөһэдынгөө хэрэглэмжые өөһэдынгөө бригадынхидай хүсөөр хангадагбди. Энэ гурим алишье талаһаа һайн. Юуб гэхэдэ, сабшалангаа харууһалхаш, ургасыень дээшэлүүлхые оролдохош, шэбхэ үтэгжүүлгэ хэхэш. Эдэ бүгэдын ашаар жэл бүри үбһэ тэжээлээр дутадаггүйбди.

Мүнөө жэлдэ оройшог үбһэндэ орогдоо. Июлиин 25-да сабшажа эхилээ һэмди. Энэ хүдэлмэреэ түргэнөөр дүүргэхын тулада бүхы хүнүүдээ—түрэл түтимөө, һургуулиин үхибүүдые хабаадуулнабди. Нигэжэ 19 хүнүүдые суглууланхай хүдэлжэ байнабди. Ехэнхидээ гараараа сабшанабди. Дүрбэ табан хоног соо арба гаран гектар сабшагдаа. Үбһэнэй хатамсаар һүрилэгдэнэ. Мүнөө хоёр һүритэй болообди. Шарга дээрэ һүринүүдые табихада һайн. Һүүлдэ шэрэхэдэ амар байдаг. Баймга, намар тээ, бүхы үбһэеэ үбэлжөөнэйнгөө газарта буулгадагбди.

Мүнөө жэлдэ эхэ хонин бүхэндэ нэгэ нэгэ центнер хүртэхөөр үбһэ (зелёнко болон бусад тэжээлгүйгөөр) бэлэдхэхэбди. Зуу гаран гектар сабшалангай га бүриһөө дүндэ зэргээр гектарай 10 центнер үбһэн абтахал ха. Зарим газарһаа ехэшье гаража болохо.

Үбһэ хуряалгые ямараар эмхидхээбибди? Энэ хүдэлмэри унжагайруулхагүй, үбһэ һайн шанартайгаар хуряажа абаха, тиихын тулада богони болзорто үнгэргэхэ гэжэ Дунгынхид тон зүб бэшэнэ. Энээниень бидэнэр дэмжэхэ байнабди. Хэнэйшье мэдэһээр таримал ургамалнуудтал адли үбһэ ногооншье баһал болзортой ха юм даа. Люцерныи (манай эндэ һэрхээнэ гэдэг) сэсэгээ гүбимөөр лэ удааруулангүй хуряажа абаха хэрэгтэй байдаг. Манай сабшаланда ехэнхидээ энэ ногоон ургадаг шуу. Тиимэһээ бидэнэр үбһэ хуряалгые ехээр унжагайруулдаггүйбди. Хүдэлмэриин 15 үдэр соо сүм дүүргэхэ һанаатайбди. Нэгэ морин косилкаар сабшанабди. Салуу газарта тракторна косилка үбһымнай унагаажа үгэхэ. Нигэжэ даалгагдаһан сабшалангайнгаа ургаса сүм хуряажа абахадаа, өөһэдынгөө бригадын хонидой хэрэглэмжэ хангахабди, энээнһээшье урда тээ тиигэдэг байгаабди.

И. ЕВСЮКОВ,
Эрхирэгэй совхозой ажахын тоосоото хонишодой бригадын ахалагша хонишон.
Загарайн аймаг.

УРМАТАЙ ДАА, УРГАСАНЬ

Хяагтын «Дружба» кохоздо Афанасий Васильевич Колодин гэгшэ арбаад жэлдэ луговодоор хүдэлнэ. 68 наһа хүрөөшье һаа, эрхилһэн хэрэгээ орхингүй, эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Тэрэнэй дааһан сабшалан дээрэһээ жэлһээ жэлдэ ехэ ургаса абтана.

Нүхэр Колодин мүнөө жэлдэ 287 гектар даажа абаад, бүхэли үбэл соо тэрэ газар дээрээ шэбхэ зөөжэ үтэгжүүлээ. Хабартаа, зундаа тэрэнэйнгээ 210 гектарые хоёр дахин уһалжа, шииг нойто ехээр үгөө.

Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэридэ А. И. Назимов, Д. И. Полуянов, И. И. Синюшкин гэгшэд эдэбхигэйгээр хабаадалсажа, энэ эрхим луговодто туһалалсаа. Гадна эдэнэр сабшалан уһалхынгаа хажуугаар кукуруза тариха 200 гектар газар уһаар ундалуулһан байха юм.

Эдэ луговодуудай уһалһан, үтэгжүүлһэн сабшалангай ургаса гаргуу һайн. Тэндэ июлиин 20 гаранаар үбһэ хуряалга эхилһэн байна.

Морин сенокосилкын машинистнар Н. Синюшкин, И. Назимов, тракторна сенокосилкашад М. Крижимов, Г. Кожевников гэгшэд үбһэ хуряалга дээрэ эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Үдэр бүхэндэ 10—12 гар хажууршад тэндэ гарана.

Мүнөө тэдэнэр зууһаа чааша гектарай ургаса хуряагаа. Тиигэжэ 1300 центнер үбһэ сомобо. Сабшалангай гектар бүриһөө 20—25 центнер үбһэн абтана.

С. БУХАЕВ.

ХОНИН БҮРИДЭ—1,5 ЦЕНТНЕР

ЗЭДЭ. (телефоноор абтаба). Манай «Мир» колхозой хонишод сабшалан даажа абаад, үбһэ хуряалгые өөһэдөө эмхидхэдэг юм. Мүнөө хонишодой бригада бүхэн тэжээл бэлэдхэлгэдэ гаранхай. Дээдэ-Бургалтайһаа ахалагша хонишод Д. Жагбаев, Д. Цыденжапов болон бусадууд үбһэеэ хуряажа эхилэнхэй.

Доодо-Бургалтайн отделениим хонишодшье эдэбхитэйгээр ажаллажа байдаг. Ахалагша хонишон Даба Намсараевич Очиров даажа байдаг 500 эхэ хонидтоо 800 центнер үбһэ сабшажа абахаар шиидээд, ажаллажа байна. Гансашье сабшалан дээрэһээ бэшэ, харин жалга һудалнуудай, намагай захын ногоо сабшалсажа байгаад, эхэ хонин бүридөө 1,5 центнер үбһэ бэлдэхэ гэжэ энэ огарынхид шиидэбэд.

Б. ЛАБАРОВ, **Зэдын «Мир» колхозой парткомой секретарь.**

ЗУРАГЛАЛ

ОЁОР ЦАРАМАЙ БУУСАДА

Мүнөө жэлдэ манай Ноёхон нютагта газарай хурьһэн гандажа муудаагүй даа. Бороо ороо, гарячи ургаа. Сабшаланшье муу бэшэ. Үбһэнэй ургаса урда жэлэйхитэй сасуулхаар бэшэ. Зарим газарта үбдэгтэ хүрэмэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Теэд мүнөө үбһэ хуряалгын хаһа ороод байхада, ажалшад ниитынгээ малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлдэжэ абаха гэһэн харюусалга даажа абаад, бултадаа хүдэлхэеэ гаранхайл.

Сабшалан дээрэ гурбан томохон бригада, арбан звено ажаллажа байна. Оёор Царам гэжэ газарта колхозоймнай гурбадахи отделениин үбһэшэдэй бригада хүдэлдэг. Энэ бригадын ажалые коммунист Дамдин Самьяевич Цоктоев хүтэлнэ. Хаража байхада жэгтэй шэнги: нёдондо Оёор Царамай сабшалан дээрэ арай шамай 5 һүри бодхоогоо бэлэй. Харин мүнөө Дамдин Самьяевич ондоохонууд тоогой. 16—18 бухал дээрэ татагдаһан хорёод ута сомоо жэрынхэй. Гектар бүриһөө 4—5 центнер үбһэ абгадаг газарһаа хоёр-гурба дахин ехэ үбһэн хуряагдана ха юм. Үбһэнэй гараса гансахан бороо хураһаа болоо бэшэ ааб даа. Энэ сабшалан дээрэ нүхэр Цоктоев өөрөө ажаллаһан, хабар эртэ наг шэбхэ ехээр гаргажа, үтэгжүүлһэн, уһалһан.

Хуряалгын эхинһээ хойшо арбан хоног үнгэржэ, ажалай дүн һая согсологдоо һэн. Тиигэхэдэ Дамдин Самьяевичаймнай даадаг бригада мүрысөөндэ түрүү гаража, шалгарба ха юм. Суглаан дээрэ колхозой правлени, партийна комитедэй дамжуулгын Улаан туг бригадынгаа абахада, тэрээн дээрээ үшөө мүнгэн шанда хүртөөд байхадаа, нүхэр Цоктоев ехэл урмашанги байгаа һэн. Бригадирай тиигэхэнь гайхалгүй. Бригадын хүсөөр мянга гаран центнер үбһэн һүрилэгдэжэ, хашаалагдаа.

Ниитын малда үбһэ тэжээл бэлдэгдэжэ байхада, Ноёхоной найман жэлэй һургуулиин һурагшад туһалалсана. Эртүүр бороотой байһанаа, сэлмэг дулаан үдэрнүүд тогтожо эхилээ һэн. Һурагшад энэ үедэ одоороо сугларжа үбһэ сабшалгада, тармалгада ябана.

— Шамдагты нүхэд! Дахин орой тээшээ бороо хура орожорхижо магад. Мүнөөдэр һүриеэ оройлжо үзэе,— гээд бригадир Цоктоев ажалшадаа шамдуулна. Олон хүнүүдэй хүхюутэйгээр ажаллажа байһан газарта, эндэ тэндэһээ согтой хүхюун дуунуудай аялга сууряатана. Холо бэшэ хажуурай ханхинаан, трактор агтын хүнхинөөн замханагүй. Бидэнэй хараһаар байтар гонзогор томо һүри оройлогдохоор болошобо. Сомоогой хажуугаар «набтар хүнэй зоболондо хүрөгдөө» гэһэн шог зугаа гарана. Гартаа аса бариад байһан Гармажап Цыренжапов сомоо оройлходоо бэрхэ хүн гэгдэдэг. Өөрөө доро һоо үбһэ хаяхадаашье хүсэ шадалтай. Ёһотойл бухал үбһые нэгэ асалаад, һүри дээрэ табижархидаг гэхэдэ болохо.

Һургуулиин һурагшадшье үбһэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байнхай. Юһэдэхи классай һурагша Дамдин Батоцыренов шадалтайхан даа. Хэнһээшье дутуугүйгөөр ажаллана хэбэртэй. Арсалан Цыренжапов баггүй түргөөр хүдэлнэ. Эдэнэр ажалдаа жэшээ харуулжа байдаг нүхэдүүд. Бухал шэрэжэ байдаг арбаадтайхан эдиршүүлэйшье шамдажа ябахыень харахада, шуран бэрхэнүүд.

Удабашьегүй һүримнай нюруулагдажа дүүрэхэ тээшээ хараба. Тухайлхада, 80 центнерэй сомоо болоһон байгаа ёһотой. Энэ сомоомнайшье һүриин тоодо орожо, үдэрэй сайлалган болоно. Энэ үедэ үбһэшэдэй дундашье хөөрэлдөөн таһарнагүй. «Үшөө дахин арбан хоногто мүрысөөндэ илажа гарабал, үшөөл һайнаар, мүнгэн шантайгаар урмашуулагдахалди даа» гээд бригадир хүнүүдэй зориг бадаруулна.

С. БИЛИКТУЕВ,
Сэлэнгын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.

Яруунын совхозой ажалшад ниитынгээ малда элбэг тэжээл бэлдэхээр бүхы хүсэеэ гаргажа эрмэлзэнэ. Намагай үлэн үбһэ хуряалгада СКГ-3 маркын гэнжэ мөөртэй комбайнууд хэрэглэгдэнэ. Анатолий Гарнинай жолоододог комбайн үдэр бүхэндэ 45 центнер хүрэтэр үбһэ хуряана.

Обёос горох холижо таригдаһан газарай ургасаар энэ ажахы силос даража эхилээ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Комбайнер Анатолий Гарин. 2. Силос даралга дээрэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

СОВЕТ ПРАВИТЕЛЬСТВЫМНАЙ АЖАЛ ЯБУУЛГА ХЭЛБЭРИШЭГҮЙ ЗҮБ

Баярланаб, дэмжэнэб

Би Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй кузнечнэ цехтэ үнинэй ажаллададагби. Өөрынгөө предприятиин урагшаа хүгжэн, шэнэ шэнэ түйлалтануудые хэжэ байхадань сэдьхэлдэ урматай, хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаха дурам хүрэдэг. Илангаяа КПСС-эй сентябриин Пленумэй тогтоолой ёһоор заводтомнай экономическа шэнэ шэнэ хубилалтанууд хэгдэжэ эхилээ һэн. Тэдэ хубилалтанууд бидэ хүдэлмэришэдэй үдэр бүри хэжэ байдаг ажалтай нягта холбоотой байдаг. Энэнь гансата эли болоожо харагдана. Энэ талаар мүн һаяхан үнгэрэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ А. Н. Косыгин тогтожо хэлэбэ. Тиихэдээ промышленна продукциие худалдаха талаар мүнөө бии байһан сэнгүүд шэнэдхэгдэхэ ёһотой гэжэ тон саг дээрэ хэлэбэ. Бидэ һайн шанартай эдлэл гаргахадаа энэмнай бэедээ хүрэмэ сэнтэй байһай гэжэ һанаха ёһоороол һананабди. Нэрээшье бодоод үзэгты, хэн һайн юумэеэ үнэгүйгөөр үгэхэб даа. Эдэ бүгэдые хараада абажа хэгдэһэн таарамжатай зохид нормативууд һаяын сагта гараха гэжэ А. Н. Косыгин үшөө мэдүүлнэ. Тиихэдээ эдэ нормативуудые үндэһэлһэн урмашуулгын фонднууд бии болохо байна. Эдэ бүгэдэ хубилалтанууд бидэнэй үдэр бүриин ажалда тон ехэ удха шанартай. Түргэн худалдаан болохо юумэ бүтээжэ гаргахадамнай заводтомнайшье, бүхы гүрэндэмнэйшье туһатай, бидэндэшье олзотой байхал.

Сессиин боложо байхада радио болон газетын һонинууд дээрэһээ Совет гүрэнэйнгөө хэды шэнээн хүгжэжэ, баяжажа, шэнэ шэнэ илалтануудые түйлажа ябаһыень мэдэрхэдэ ехэл баярлахаар байгаа даа.

В. КИСЕЛЕВ,
ЛВРЗ-гэй кузнец.

Алхамаа улам түргэдхэхэбди

Эдэ үдэрнүүдтэ һү һаалиин гүүртэнүүдэй долоо һарын дүнгүүдые гаргаабди. Энээнтэй дашарамдуулан, гүүртэ, отарануудаар суглаа зүблөөн хэгдэһэн байна. Тиигэжэ ябахадаа СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалаар, тэрээн дээрэ нүхэр А. Н. Косыгинай хэлэһэн үгэ тухай малшадта хөөрэжэ үгтөө.

Малшад, үбһэшэд, колхозни-гууд сессиин тогтоолнуудые бүримүһэн дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэ. Манай ороной гадаадын политикые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада Эхэ оронойнгоо экономико улам хүгжөөхэ шухала гэжэ юрын хүнүүд һайса ойлгоно. Тиимэһээ һаалишад, малшад ажал хэрэгээ улам шангадхаха гэжэ оролдоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ бороо хура орожо, үбһэ хуряалгада һаад тойбо татаба. Тиигэбэшье нарата үдэр бүхэниие хэрэглэжэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэеэ шамдуулхабди. Энэ хүдэлмэридэ бултаараа, малшадтаяа юугээ хабааданабди.

С. ЧОЙДОНОВ,
Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

Гүнзэгыгөөр ойлгуулхаар...

БЭШҮҮР. Аймагай ажалшад СССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хүдэлмэриие ехэл һонирхожо байгаа. Сессиин түгэсхэлдэ дотоодын болон гадаадын политикын гол асуудалнууд тухай СССР-эй правительствын мэдүүлгэ тушаа СССР-эй шэнэ правительствын — СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Косыгинай хэлэһэн үгэ олониитын анхаралые онсо татаба.

Тиихэдээ шэнэ табан жэл соо экономическа, социальна болон гүрэн түрын-политическэ талаар бэелүүлхэ программые эли тодоор тайлбарилжа үгэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудые, илангаяа Советскэ правительствын мэдүүлгые ниитэ олондо гүнзэгыгөөр ойлгуулха, тэрэнэй ушар удхые тайлбарилжа үгэхэ хэрэгтэ партиин райком анхаралаа табина.

Колхоз, совхозуудай, предприяти болон эмхи зургаануудаар партийна организацинууд агитаторнуудаа суглуулжа, семинарнуудые үнгэргэнэ. Бүри эдэ үдэрнүүдтэ партиин райкомой элидхэлшэдэй зүблөө үнгэргэжэ, тэдэнээ колхоз, совхозуудта ябуулхамнай. Тэдэнэр хүдөөгөөр ябахадаа ганса лекци уншаха, элидхэл хэхэ бэшэ, тэрэшэлэн ойлгууламжын хүдэлмэри эмхидхэлсэхэ даабаритай байха.

Б. САНЖИЕВ,
КПСС-эй райкомой секретарь.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР НҮХЭР У. А. БАБУШКИНАЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байһанайнь түлөө түсхай пенси абадаг Бабушкина Ульяна Алексеевнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1966 оной августын 6.

Партийна ажабайдал

СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ ҮРГЭН ДАЛАЙСА

Д-Н. РАДНАЕВ,
КПСС-эй обкомой секретарь

Ажалшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ Коммунис парти тон ехэ анхаралаа хандуулдаг байһан, хандуулжашье байна гээшэ. Энэншье ойлгосотой. Коммунис байгуулалтада арад нитые эдэбхитэйгээр хабаадуулха али нэгэн ондоо, бүри хүсэтэй, бүри ехэ аша үрэтэй арга зэбсэг үгы ха юм. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдһээ эхилжэ, мүнөө коммунизмын үргэн далайсатайгаар байгуулагдажа байһан үе болотор социалис мүрысөөнэй ябажа гараһан замуудые тоолохо болобол, ударнигуудай болон стахановска хүдэлөөн, коммунис ажалай түлөө мүрысөөн болоно. Энэ хадаа манай ороной хүгжэлтын, тэрэнэй хүсэ шадал болон нэрэ солын ургалтын, социалис байгуулалтын үедэ совет хүн зоной шэнэжэ шанарай хубилалтын түүхэ гэхэ гү, али элитэ гэршэ боложо үгэнэ.

Социалис байгуулалтын элдэб шатада мүрысөө эмхидхэхэ онол арга, түхэл маягынь хубилжа байбашье, хододоо урагшаа, шэнэ амжалтада эрмэлзэхэ гэһэн гүн удхань хубилаагүй, общественэ шэнэлэн хубилгаха революционно хүсэн байһанаа харуулһан байна.

КПСС-эй XXIII съездын баталан абаһан табан жэлэй түсэб хадаа манай ороной экономико болон культурые саашадань хүгжөөхэ тушаа урдань харагдаа үзэгдөөгүй ехэ арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ. Съездын Директивэнүүд соо тон ехэ зорилгонууд табигданхай. Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула ажалшадай дунда ябуулагдаха эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бүри дээдэ хэмжээндэ табигдаха зэргэтэй. Тэрэ тоодо социалис мүрысөөнэй эмхидхэл оролсоно бшуу.

«Табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада социалис мүрысөө саашадань дэлгэрүүлхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай» гэжэ нүхэр А. Н. Косыгин КПСС-эй XXIII съезд дээрэ хэһэн элидхэл соогоо тэмдэглэһэн байна.

Мүнөө үедэ манай ороной экономикын хурдан түргэноор хүгжэжэ байһан эрхэ байдалда мүрысөөнэй шэнэ түхэл маяг түрэнэ. Тэдэнэй нэгэниинь, социалис мүрысөөнэй дээдэ шатань гэбэл, коммунис ажалай түлөө хүдэлөөн болоно. Мүнөө энэ хүдэлөөндэ гансахан манай республикада 106460 ажалшад, 247 промышленна предприяти, барилга, колхоз болон совхозууд хабаадалсана. Коммунис ажалай коллективэй үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн хэдэн зуун цех, бригада, фермэ, гүүртэнүүдэй коллективүүд, олон предприятинууд республикадамнай бии.

Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөн мүнөө үе сагай шэнэ үүсхэлнүүдтэй, жэшээлхэдэ, продукциин һайн шанарай түлөө, үйлэдбэридэ шэнэ түрүү юумэнүүдые нэбтэрүүлхын түлөө, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхын түлөө тэмсэлтэй хамтархадаа, гайхамшагта һайн үрэ дүнгүүдые харуулна. Аша үрэнь гэбэл, даабариһаа гадуур үйлэдбэрилэгдэһэн хэдэн зуу мянган тонно нүүрһэ, бэтон, нефть, мяха, тоһо болон бусад болоно. Гадна арад зоной ниитэ болон профессиональна культура, тэдэнэй коммунис үзэл мэдэрэл дээшэлнэ ха юм.

Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөе эмхидхэхэдээ, партийна болон профсоюзна организацинууд ехэ эдэбхи үүсхэл гаргана. Энээн тушаа олон жэшээнүүдые харуулжа болохо байгаа. Зүгөөр бүхэли республикада гү, али аймагта бүхы юумэн булта һайн. Үгышье бол, булта муу гэжэ байдаггүй ха юм. Заримдаа нэгэ аймагта, нэгэ колхоз гү, али совхоздо һайн, муушье юумые оложо болоно. Социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар иимэ баримтанууд манайшье республикада бии. Жэшээлхэдэ, Баргажанай аймагта мүрысөө эмхидхэхэ талаар горитойхон дутагдалнуудай байбашье, хүнэй анхарал татамаар һайн зүйлнүүд яһала бии.

КПСС-эй Баргажанай райком социалис мүрысөө хүтэлбэрилгые һайжаруулха, тэрэнэй аша үрые дээшэлүүлхэ тушаа һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байна. Колхоз, совхозууд, отделени, фермэ, тракторно-таряан ажалай бригада, механизаторнууд, кукурузашад, луговодууд, хонишод болон һаалишадай социалис мүрысөөнэй гурим зохёогдонхой. Тэрэшэлэн мүрысөөндэ илагшадые материальна болон моральна талаарнь урмашуулха хэмжээнүүд тодорхойлогдонхой. Жэшээлхэдэ, энэ гуримай ёһоор зуун хонин бүриһөө 90, мүн 90-һөө дээшэ хурьга абаһан хонишодой бригаданууд нооһо хайшалха түсэбөө дүүргээд байбал, «Аймагай хонишодой эрхим бригада» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, аймагай «Ажалай алдар солын дэбтэртэ» бэшэгдэхэ юм. Ахалагша хонишониинь ВДНХ-да ошохо путёвкоор, бригадын гэшүүд үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаха байна. Гадна «Аймагай эрхим мал адуулагша», «Эрхим тугалшан», «Эрхим луговод» гэхэ мэтэ нэрэ зэргэ олгогдохо байна.

Баргажанай леспромхоздо, Баргажанай адагай загаһанай комбинадта, Баргажанай, Хурамхаанай совхозуудта, Карл Марксын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта мүрысөөнэй, тэрэшэлэн ажалдаа амжалта туйлаһанай түлөө материальна, моральна урмашуулгын гуримууд мүн лэ тогтоогдонхой. Олохон ажахынуудта мүрысөөндэ илагшадые урмашуулга хүдэлмэриин жэл сагай эрхэ байдалтай тааралдуулагданхай. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо һаалишадай мүрысөөнэй дүнгые фермэнүүдэй партийна организацинууд табан хоног бүридэ согсолно. Илагшадтань дамжуулгын вымпел мүнгэн шантайгаар барюулагдана. Һаалиин гүүртэнүүдэй мүрысөөнэй дүн һарадаа нэгэ дахин гаргагдажа, илагшадтань дамжуулгын тугхан 20 түхэриг мүнгэн шантайгаар үгтэдэг. Хоёрдохи һуури эзэлэгшэдтэ 10 түхэриг, 3-дахи һууряда гарагшадта 5 түхэриг шан барюулагдана. Гуримаар хараалагдаһанай ёһоор мүрысөөндэ илаһан һаалишан курортдо ошохо путёвкоор шагнагдаха юм.

Партийна олон организацинууд мүрысөөнэй ябасые харуулгада ехэхэн анхаралаа хандуулна. Баргажанай совхоздо «Үдэрэй һонинууд», «Манай түрүүшүүл» гэһэн плакат-хуудаһанууд гаргагдажа, фермэ, бригадануудта эльгээгдэнэ.

Социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар республикын партийна организацинуудай эдэбхи үүсхэл болон оролдолгые харуулһан жэшээнүүд олон.

Гэхэтэй хамта социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ ёһын тэдысэ хандаха ушарнууд үзэгдэнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, **«Правда Бурятии»** газетын энэ оной июниин 18-най номерто **«Шан гү, али салин хүлһэндэ нэмэри гү»** гэһэн гаршагтай Элхиин автозаһабарилгын заводой электрослесарь, КПСС-эй гэшүүн нүхэр Куклинай бэшэг соо табигдаһан асуудалнуудаар уншагшадай һанамжа дурадхалнууд анхарал татамаар.

Авторай бэшэг болон уншагшадай һанамжа дурадхалнууд соо материальна болон моральна урмашуулгые зүбөөр тааралдуулан хэрэглэхэ, социалис мүрысөөнэй хүмүүжүүлхы үүргые дээшэлүүлхэ тушаа гол асуудал табигдана. Бидэнэрэй һанахада, тэдэнэр социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнуудые зүбөөр шүүмжэлжэ, боломоор һайн дурадхалнуудые оруулна. Тэрэ тоодо ажалдаа һайн амжалта туйлаһанайнь түлөө материальна урмашуулгые зүбөөр хэрэглэхэ тухай онсо хэлэгдэнэ.

Энэ гурим зүбөөр хэрэглэдэг газарта ажалшад ажалай үндэр бүтэсэ туйлахын түлөө оролдосотойгоор тэмсэнэ, даалгаһан ажалдаа ханамжатайгаар хандана.

Гэхэтэй хамта зарим партийна организацинууд, профсоюзай комитедүүд коллективэй болон зарим хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай дүн гаргахадаа, тэдэнине урмашуулхадаа, алдуу эндүү гаргана. Нэгэ иимэ ушар тухай Улаан-Үдын асфальто-бетонно заводой слесарьнууд нүхэд Серебренников, Бахмянин, Паньков гэгшэдэй редакцида эльгээһэн бэшэг соо хэлэгдэнэ. Эндэ юун болоһон байгааб? КПСС-эй XXIII съездын урда тээ тус съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө мүрысөөн дэлгэрһэн байгаа. Болзор ссонь ажалаа дүүргэһэн бригадада мүнгэн шан үгтэхөөр найдуулагдаһан юм. Бэшэгэй авторнуудай хүдэлмэрилдэг нүхэр Хайнацкиин бригада түрүү һуури эзэлбэ. Теэд шангынь хайшан гээд хубаагдабаб? Сэхэ ажаллаһан хүнүүдтэ 20—20 түхэриг, бригадирта 60 түхэриг, энэ үедэ амаралтада байһан месткомой түрүүлэгшэдэ 50 түхэриг үгтэбэ. «Манда бага мүнгэ түлэһэндэнь гомдоно бэшэбди, харин буруугаар хубааһандань дураа гутанабди» —гээд тэдэнэр бэшэнэ.

Энээн тушаа юу хэлэлтэйб? Огто болошогүй ушар, хүдэлмэришэд зүб гомдоно. Иимэ баримтанууд манай ажабайдалда үсөөн үзэгдэдэгшье бол, энээн тушаа хөөрэлдэхэ, зохихо сэгнэлтэ үгэхэ хэрэгтэй.

Хүтэлбэрилэгшын үгэ — хүндэтэй үгэ байха ёһотой. Үгөө үгэбэл —дүүргэ, найдуулбал—бэелүүлэ— иимэ гурим юрын хүдэлмэришэдтэ, мүн хүтэлбэрилэгшэдтэ адли хабаадана. Хүнгэхэнөөр хөөрөөд, хүниие мэхэлхэ гээшэ совет обществын ёһо гуримда огто таарахагүй юм. Хүн зониие нэгэ дахин мэхэлбэл, һүүлдэнь тэдэнэй найдабарида хүртэхэнь бэрхэтэй.

Материальна урмашуулгые буруугаар хэрэглэбэл, маанадай зориһонһоо тад ондоо үрэ дүндэ хүргэдэг: ганса нэгэн хүн бэшэ, харин бүхэли коллектив дурагүйдэдэг. Энээн тушаа мартажа болохогүй.

Совет засагай тогтожо эхилһэн үедэ «Октябрьска революциин 4 жэлэй ойдо» гэһэн статья соогоо Владимир Ильич Ленин иигэжэ заагһан байна: Агуухэ революциин бадаруулһан ажалшадай эдэбхи үүсхэлэй туһаламжаар (ондоогоор хэлэбэл, моральна урмашуулга), тэдэниие материальна талаарнь урмашуулжа, коммунизм байгуулха шухала. Ленинэй энэ заабари мүнөө хүсэндөө байхаһаа гадна, тон ехэ удха шанартай болонхой. КПСС-эй Центральна Комитедэй Тоосоото элидхэл тушаа партиин XXIII съездын абаһан резолюци дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: **«Шэнэ эрхэ байдалда, мүн үйлэдбэриин оюун сэдьхэлэй урмашуулгада, ажалай журам бэхижүүлгэдэ, ажалда хандалга хадаа патриотическа уялга мүн болохоор хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлгэдэ, предприяти, барилга, эмхи зургаанай ажалайнь ямар байһанай түлөө хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлгэдэ анхаралаа шангадхаха, энээнэй тула үйлэдбэриие экономическа талаар урмашуулгын шэнэ гуримай нээжэ үгэһэн үргэн арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэхэ шухала»**.

КПСС-эй XXIII съездын энэ заабариие партиин юрын гэшүүн, Элхиин авто-заһабарилгын заводой слесарь нүхэр Куклин тон зүб ойлгоно.

Социалис уялга абалгые, мүрысэхэ тушаа хэлсээ договор баталалгые абажа үзэе. Мүнөө үедэ социалис уялгагүй, мүрысэдэггүй коллектив гү, али хүдэлмэришэниие олохонь бэрхэтэй. Предприяти,колхозуудаар, бригада болон фермэнүүдээр ябахада гоёор урлан бэшэгдэһэн социалис уялганууд, хүндэлэлэй болон үрэ дүнгэй самбарнуудые, мүрысөөнэй дүн харуулһан бюллетеньнүүдые хаража болоно. Мүрысөөн эндэ һайнаар эмхидхэгдээ юм байна гэжэ даб дээрэ бодохоор. Теэд бүри оройтанилсажа үзэхэдэ, эдэ бүгэдэмнай олохон ушарта миин лэ гоёолто, нюдэ далдалхын тэдысэ хэгдэһэн байха юм. Уялга, хэлсээнүүдые, ажалай дүнгүүдые гоёор харуулха хэрэгтэй. Теэд энэмнай гол хэрэг бэшэ ха юм. Гол хэрэг юуб гэбэл, эдэ уялга, договорнуудые дүүргэхын түлөө эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри болоно. Уялга абалгаар мүрысөөн дүүрэдэг бэшэ, имагтал эхилнэ ха юм. Тиимэһээ абаһан уялгануудаа дүүргэхын тулада мүрысэгшэдтэ саг үргэлжэ туһалжа байха хэрэгтэй. Ямар туһаламжа хэрэгтэй юм гэһэн асуудал гаража болоно. Лекци болон элидхэл, хөөрэлдөө болон газетэ уншалга, дайшалхы хуудаһа гаргалга, политическэ болон профессиональна һуралсал эмхидхэлгэ, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлгэ — эдэ болон бусад хэмжээ ябуулганууд мүрысэгшэдтэ абаһан хүндэтэ уялгануудаа дүүргэхэ хэрэгтэнь туһалха зэргэтэй.

Мүрысөөнэй эмхидхэлэй түхэл маяг тухай тогтолтой. Мүнөө хаража үзэхэдэ, колхоз колхоз хоорондоо, бригада бригада хоорондоо мүрысөөд лэ, харин хүдэлмэришэд, жэшээлхэдэ, һаалишан һаалишантай, хонишон хонишонтой, юундэшьеб даа, мүрысэдэггүй. Тэдэнэй хоорондо хэлсээ договор байхагүй.

Энээнтэй дашарамдуулан, мэргэжэл мэргэжэлээрээ мүрысэхын шухала байһаниие онсолон тэмдэглэлтэй. Нэгэдэхеэр, иимэ мүрысөөндэ хүдэлмэришэн бүхэн хабаадалсаха болоно. Хоёрдохёор, энэ ушарта түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ һайн арга боломжонууд олдоно. Мэргэжэл мэргэжэлээрнь социалис мүрысөө эмхидхэхэ гээшэ профессиональна союзуудай онсо анхаралда байха ёһотой асуудал.

Социалис мүрысөө болон коммунис ажалай түлөө тэмсэл, ажалай журам эбдэлгэ болон архидалга — эдэнэр хоорондоо огто эбсэшэгүй. Энээниие ойлгожо байбашье, олон газарта мүрысөөнэй дүн гаргажа, түрүүшүүлые урмашуулхадаа, имагтал ажалайнь үрэ дүн хаража, харин тэдэнэр гэр байрадаа, ниитэ зоной дунда бэеэ хайшан гэжэ абажа ябанаб гэжэ хамаархадаггүй. Энэ ушар ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ гэһэн партиин харaa шугамтай огто тааранагүй бшуу. «Социалис мүрысөө үйлэдбэридэ аша үрэ сэхэтэйгээр эмхидхэлгэдэ туһалхаһаа гадна, хүнэй ниитын шэнжэ шанар, тэрэнэй оюун бодолые мүлилгэдэ туһалха ёһотой» гэжэ слесарь нүхэр Куклин тон зүб бэшэнэ. Гансахан нүхэр Куклин иигэжэ бодоно бэшэ, хэдэн миллион совет хүнүүд, манай бүхы арад иигэжэ тоолоно.

Тиимэһээ арад зоной һанал бодолые хараадаа абан, манай парти болон правительство һүүлэй үедэ ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, ниитын ёһо гуримда эсэргүү ябадалнуудтай тэмсэхэ тушаа зохихо хэмжээнүүдые абажа байна.

КПСС-эй ЦК, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет ниитын гурим эбдэлгэтэй тэмсэл шангадхаха тухай асуудал һаяхан хаража үзэбэ. Абаһан шиидхэбэринүүд соонь хулиган аашануудые, мүн ниитэдэ эсэргүү ябадалнуудые эрид усадхаха тушаа ажалшадай, ниитын эмхинүүдэй болон гүрэнэй захиргаануудай һанамжа дурадхалнууд хараада абтаһан байха юм.

«Совет хуулинуудай болон коммунис абари заншалай эрилтэнүүдтэ тааруугаар общество дотор, мүн ажаһуудалдаа бэеэ абажа ябалгые сахилгада коллективэй гэшүүнэй ямараар хандадаг байһые социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахадаа, предприятинууд, цехүүдэй болон үйлэдбэриин бусад участогуудай, организацинууд болон эмхи зургаануудай ажал ябуулгада сэгнэлтэ үгэхэдөө, шухала үрэ дүнгүүдэй нэгэн болгон хараа абалсаха хэрэгтэй» гэжэ энэ шиидхэбэринүүдэй нэгэ пункт соо хэлэгдэнэ.

Энэ заабариин тон шухала байһаниие, тон хаһа сагтаа абтаһаниие үшөө дахин тэмдэглэһэнэй хэрэггүй гэжэ һанагдана. Энээнһээ хойшо социалис мүрысөөнэй дүн гаргахадаа, коллективэй ажалда сэгнэлтэ үгэхэдөө, партийна болон профсоюзна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд парти, правительствын энэ заабариие хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ уялгатай.

Эндэ коммунис ажалай ударник болон коллективэй нэрэ зэргэ олголго тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Һүүлэй үедэ зарим предприяти, колхоз болон совхозуудаар энэ хэрэг миин лэ юрын тооной болонхой. Олон хүнүүдтэ, олон коллективүүдтэ иимэнүүд нэрэ зэргэ олгогдоно. Юунэй түлөө гэбэл, гол түлэб даабаряа үлүүлэн дүүргэһэнэйнь түлөө энэ нэрэ үгтэнэ. Ниитэ зоной дунда болон гэр бүлэдөө бэеэ хайшан гэжэ абажа ябанаб, юрэнхы эрдэмээ болон мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ гү, һурана гү, нүхэдтөө ажалдань туһална гү гэхэ мэтэ хүнэй шэнжэ шанар харуулдаг шухала асуудалнууд хараадаа абтанагүй. Тиимэһээ коммунис ажалай коллектив болон ударнигуудай дунда энэ хүндэтэ нэрэ зэргые харюулжа шадахагүй зон заримдаа оролсодог. Иимэ ушар саашадаа гаргахагүйн тула юу хэлтэй гээшэб? Нэгэдэхеэр, коммунис ажалай нэрэ зэргэ олгоходоо, саг зуурын үрэ дүн харaxa бэшэ, харин саг үргэлжын, тогтууритай үрэ дүн хараадаа абаха; хоёрдохёор, коллективэй, хүнэй моральна шэнжэ шанар хараада абалсаха; гурбадахяар, иимэ нэрэ зэргэ олгохын тула коллективүүдэй үргэн суглаан дээрэ шиидхэхэ гэжэ зүб дурадхалнууд ороно гэжэ һанагдана.

Мүрысөөнэй дүн согсолхо, түрүүшүүлые урмашуулха хэрэгтэ ёһын тэдысэ хандаха ушар эрид болюулха хэрэгтэй. Заримдаа юун болоно гээшэб? Хүндэ шан үгэнэ, зүбөөр үгэнэ. Зүгөөр энээн тухай шиидхэбэри үсөөхэн хүн гаргадаг, шан барюулагдадаггүй, харин кассир тэрэнииень үгэдэг. Олоной дунда, баяр ёһололой оршон байдалда шангуудай барюулагдажа байбал, тэрэниие абаһан хүн омогорхохо ёһоороо омогорхохо, тэрээнтэй адли болохо гэһэн һанал бодол бусад зоной дунда түрэхэ ха юм.

Хүндэлэлэй самбар, социалис мүрысөөнэй бюллетень саг соонь шэнэлжэ байха шухала. Предприяти, колхоз болон совхозуудаар, аймагай түб газарнуудаар «Түрүүшүүлэй хүндэлэлэй галерей» байгуулбал һайн пэн. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ городой Советскэ райондо һаяхан иимэ галерэй байгуулагдаа.

Зарим газарнуудта харуулан ойлгуулха агитациие миин лэ гоёолто болгонхой. Харуулан ойлгуулха агитациие иигэжэ ойлгохо гээшэ тэрэнэй үүргые доошолуулна. Бодото дээрээ эдэ зүйлнүүд хүн зониие шэнэ амжалтада уряалжа байха ёһотой ха юм. Энээнэй түлөө зохихо хүдэлмэри ябуулха, жэшээлхэдэ, түрүүшүүлэй амжалта тухай хөөрэлдөө эмхидхэхэ, тэдэнэй дүй дүршэлые үргэнөөр харуулха гэхэ мэтэ хүдэлмэри болоно.

Тэрэшэлэн социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ гээшэ ажалшадые ажалай түрүү онол аргада һуралсалгатай холбоотой юм. Энээн тушаа КПСС-эй XXIII съезд дээрэ партиин ЦК-гай хэһэн Тоосоон соо сэхэ хэлэгдэнэ. Энэ зорилго дүүргэжэ боломоор. Түбхын түрүүндэ ажал дээрэнь хүдэлмэришэдые һургалга, түрүү дүй дүршэлэй университедүүд, коммунис ажалай һургуулинууд гэхэ мэтые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Социалис мүрысөөн нэгэ янзаараа байдаггүй, шэнэ түхэл маягтай боложо байдаг. Мүрысөөн гээшэмнай өөрынгөө шэнжээр творческо хэрэг болоно.

Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводто зуу гаран хүн уралан наринжуулагшын нэрэ зүүнхэйн... Тэдэнэр Москвагай предприятинуудай жэшээгээр шэнэ табан жэлэй түрүүшын 7 һарын түсэбые бо... һоонь урид дүүргэбэ.

Үнгэрһэн үе соо уралан наринжуулгын 53 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 22 мянга га... түхэригэй арьбалалта хэгдэбэ. Түсэбэй ёһоор 7 һарын туршада 17,5 мянган түхэригэй арьбалалта ... лагдаха байгаа.

Уралан наринжуулагшад Э. Машкович (мастер), Т. Яцук (технолог), В. Языков (прораб), А. К... (электрик), П. Соколов (слесарь) илангаяа шалгархы аргануудые дурадхана. Тэдэнэй дүрэнүүд ... хим амжалта туйлаһан уралан наринжуулагшадай хүндэлэлэй самбар дээрэ бэшэгдэдэг болоһоор ... нэй.

Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): уралан наринжуулагшад П. Соколов, В. Языков гэгшэд оньһожору... гын шэнэ арга шэнжэлжэ байнад.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

ДЭЭДЭ ХАЙРАНУУД

Барилгын материалнуудай промышленностиие хүгжөөхэ талаар долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые дүүргэлгэдэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1966 оной июлиин 28-най Указаар барилгын материалнуудай промышленностиин предприя, технигүүд, алба хаагшад, парбүлэг олон хүдэлмэришэд, инженергинууд болон организацинуудай түйна, советскэ, профсоюзна, комсомолой организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнагдаа.

Тэрэ тоодо **Буряадай АССР-һээ:**

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

Алеудинов Андрей Николаевич —Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой электромонтёрнуудай бригадир.

Болотов Алексей Родионович— Улаан-Үдын шэлэй заводой директор.

Ступаков Александр Иосипович —Улаан-Үдын шэлэй заводой шэл өөдэ руунь һунаан татадаг машинын машинист.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Алемовский Юрий Александрович—Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой директор.

Атриков Александр Асалханович—Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи барилгын материалнуудай промышленностиин управлениин начальник.

Бурмин Иван Сергеевич — Улаан-Үдын хирпиисын заводой хирпиисэ галдагша.

Горбатенко Георгий Сергеевич —Улаан-Үдын шэлэй заводой главна технолог.

Горчаков Николай Николаевич —«Буржелезобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй 4-дэхи филиалай станогшон.

Дроздов Виктор Павлович — Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой экскаваторай машинист.

Лосев Сергей Захарович — Улаан-Үдын шэлэй заводой слесарь.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Агафонов Федор Петрович — Татауровай барилгын материалнуудай комбинадай слесарьнүүдэй бригадир.

Балданова Дулма Балдановна —Улаан-Үдын хирпиисын заводой хирпиисэ галдагша.

Богомазов Семен Александрович—«Бурятцелинстрой» трестын Галуута-Нуурай барилгын материалнуудай комбинадай слесарь.

Бордонов Борис Гармаевич — Улаан-Үдын шэлэй заводой слесарь.

Васильев Алексей Никифорович—Улаан-Үдын шэлэй заводой цехэй начальник.

Гусев Илья Федорович—Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой цементын пеэшэнэй машинист.

Елизов Павел Тимофеевич — Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой цехэй начальник.

Ерютина Валерия Леонидовна —Улаан-Үдын шэлэй заводой шэл отологшо.

Зубарев Владимир Алексеевич —«Буржелезобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй 4-дэхи филиалай электро-гагнуургшан.

Кирюхин Василий Николаевич Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой паровозой машинист.

Куперман Яков Соломонович —«Буржелезобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй 3-дахи филиалай цехэй механик.

Мамашвили Нина Васильевна —Улаан-Үдын шэлэй заводой цехэй начальник.

Проскурин Илья Никитович— —Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой слесарь.

Разин Виктор Васильевич — «Буржелезобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй бетонщик.

Романик Галина Иннокентьевна—Улаан-Үдын шэлэй заводой хэбшэн.

Садовников Иван Васильевич —Улаан-Үдын шэлэй заводой мастер.

Сахаров Василий Кириллович —Татауровай барилгын материалнуудай комбинадай слесарьнүүдэй бригадир.

Тимошкин Владимир Васильевич—Тюмлюгэй цемент-шиферэй заводой токарь.

Ханхаев Алексей Герасимович —«Буржелезобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй 1-дэхи филиалай цехэй начальник.

«АЖАЛАИ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Башина Феодосья Сергеевна— Улаан-Үдын шэлэй заводой ... хэй начальник.

Богатых Агриппина Нико... на—Татауровай барилгын ... риалнуудай комбинадай хү... мэрилэгшэ.

Бухаев Дугар Базарович—«Бу... рятцелинстрой» трестын Ху... хаанай барилгын материалну... комбинадай модо отологшо.

Владимирова Тамара Фед... на—Улаан-Үдын шэлэй зав... хүдэлмэрилэгшэ.

Гришин Василий Сергеевич— Улаан-Үдын шэлэй заводой ... зүйлнүүдые багсалан эмхил...

Данзанов Цыден Мункуевич— КПСС-эй обкомой таһагые ... шын орлогшо.

Драничникова Прасковья Н... лаевна — «Буржелезобетон» ... үйлэдбэриин нэгэдэлэй 3-... филиалай бетонщица.

Зинин Иван Федорович— Улаан-Үдын хирпиисын зав... хүдэлмэрилэгшэ.

Каширихина Галина Кон... тиновна—Тимлюгэй цемент-... ферэй заводой кранай маши...

Мужаева Елена Николаевна— «Буржелезобетон» гэжэ үй... бэриин нэгэдэлэй бетон хүд... машинын моторист.

Пешев Афанасий Авдеевич— Улаан-Үдын хирпиисын зав... участогой начальник.

Поздняков Павел Иванович— Тимлюгей цемент-шиферэй ... водой цехэй начальник.

Сагайдак Владимир Иван... —Улаан-Үдын шэлэй зав... ашаа тээгшэ.

Суранов Павел Александрович —Татауровай барилгын ма... алнуудай комбинадай автом... дые тааруулан заһагша.

Яковлев Алексей Григорь... —Тимлюгэй цемент-шиферэй ... водой хабтагар зүйлнүүдые ... лэдэг машинын машинист.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАН ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Бирюкова Вера Прокоп... —«Буржелезобетон» гэжэ ү... бэриин нэгэдэлэй лаборат... даагша.

Гвоздева Анастасия Ив... —Улаан-Үдын хирпиисын ... дой хүдэлмэрилэгшэ.

Громов Яков Аверьянович— «Буржелезобетон» гэжэ үй... риин нэгэдэлэй 1-дэхи фил... бетонщик.

Ирдынеева Чимидцод Донд... на—«Буржелезобетон» гэжэ ... лэдбэриин нэгэдэлэй 4-дэхи ... лиалай шэрэшэн.

Коняева Александра А... новна—Улаан-Үдын шэлэй ... дой мастер.

Костяева Таисия Матвеевна— Татауровай барилгын мате... нуудай комбинадай хирпиис... дагша.

Литвинцева Анна Ефимовна— Татауровай барилгын мате... нуудай комбинадай хирпиис... дагша.

Мильнер Елена Николаевна— Улаан-Үдын шэлэй заводой ... генераторна станциин хүд... рилэгшэ.

Мороев Сергей Алексеевич— Тимлюгэй цемент-шиферэй ... дой мастер.

Попова Татьяна Владимировна —Улаан-Үдын хирпиисын за... хүдэлмэрилэгшэ.

Секерин Иван Михайлович— Тимлюгей цемент-шиферэй ... дой слесарь.

Стреж Васса Федоровна—Тим... люгэй цемент-шиферэй за... хэрэгтэй болодог юумые бут... даг тээрмын машинист.

Трубицина Анна Степановна —Улаан-Үдын шэлэй заводой ... нагша-сортировщица.

Цыбанова Цырен-Бальжит ... жиевна—Улаан-Үдын шэлэй ... водой хүдэлмэрилэгшэ.

Шайдуров Василий Анд... — «Бурятцелинстрой» тре... Галуута-Нуурай барилгын ... риалнуудай комбинадай ... отологшо.

„Буряад үнэндэ“ бэшэһэнэй һүүлээр

«ХАРГЫНЬ ЮУНДЭ ҺАЛААТААБ?»

Иимэ гаршагтай статья манай газетын байгша оной июниин 15-най номерто хэблэгдэһэн юм.

Хяагтын совхозой 2-дохи отделениин партийна организаци партида орохо хүнүүдтэ шанга эрилтэ табинагүй, КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаһан хүнүүдтэй ямаршье һуралсал эмхидхэнэгүй гэжэ статья соо шүүмжэлэгдэһэн байгаа.

Статья соо дурсагдаһан баримтанууд, партийна организациин хүдэлмэри тухай хэгдэһэн шүүмжэлэлнүүд зүб байба гэжэ КПСС-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Шишмарев манда мэдээсэбэ. Залуу коммунистнуудые, илангаяа КПСС-эй гэшүүндэ кандидадуудые, хүмүүжүүлгын һулаар табигдаһан тушаа, залуу коммунистнуудай һургуулиин хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэһэн тушаа совхозой парткомдо, тэрэнэй секретарь нүхэр Хутаковто райкомой бюро шанга заабари үгэбэ.

Залуу коммунистнуудай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эрид һайжаруулхыень, тэдэнэртэ партийна даабари үгэжэ, дүүргэлтыень хинан шалгажа байхыень, мүн залуу коммунистнуудай һургуулиин хүдэлмэри һэргээхыень КПСС-эй райкомой бюро совхозой парткомые уялгалба. Газетэдэ толилогдоһон статья отделениин партийна эхин организациин сулаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхээр дурадхагдаба.

Советскэ Союзда гаргагдадаг 4 газетэ бүхэнэй нэгэниинь Соликамска целлюлозно-саарһанай комбинадай гаргаһан саарһан дээрэ хэблэгдэдэг юм. Энэ предприятиин продукци манай Эхэ ороной бүхы республиканануудта, мүн хариин гүрэнүүдэй таба мянган захилгашадай нэрэ дээрэ эльгээгдэдэг. Афганистанай, Кубын, Мароккын, Югославиин, Индиин болон бусад олон ороной газетэнүүд Ураалда гаргагдаһан саарһан дээрэ хэблэгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ предприяти шэнэдхэн һэльбэгдээ, үргэдхэгдөө. Түргэнөөр хүдэлдэг хоёр агрегат ашаглалгада үгтөө.

Шэнэ агрегадуудынь автоматическа аргаар хүдэлдэг.

ТАСС-ай фотохронико.

Е. МАРТЬЯНОВ

ГАЗАР ЯАХАДАА ХҮДЭЛДЭГ БЭ?

ЭНЭЭНИИЕ ЭРДЭМ НАУКА, ШАЖАН ЮУН ГЭЖЭ ТАЙЛБАРИЛНАБ?

ГАЗАРАЙ ХҮДЭЛЭЛГЫН ШАЛТАГААНУУД үни сагһаа бэшэ хүниие һонирхуулдаг байһан. Энэнь тушаан болоһон ушар бэшэ. Байгаалиин иимэ үзэгдэлтэй олон усал һандаралнууд холбоотой байдаг: гэр байранууд эбдэрдэг, хүнүүдшье хосордог.

Газарай хүдэлэлгэ гэдэг юу бэшэб?

Байгаалиин элдэб шалтагаануудаар газарай хүрьһэнэй дорьбохоһо гү, али шэлжэрхэдэ, газар хүдэлбэ гэдэг.

М. Горький Италида (1908 ондо) газарай хүдэлхые хараад иигэжэ бэшэһэн: «Газар бүдэхёэр хүнхинөө, гэншээ, хүл доромнай атиран доһолоо һэн. Газарай гүн соо олон үе галабта дууража байһан ямар нэгэ асари ехэ амитан һэрэод, тэрэшэлэн эрьелдэжэ байһан шэнгеэр ехэ гангуудые гаргаа бэлэй». Тиихэдэ Мессина хото тооһон тоборог болотороо һандаргагдаһан юм. Уран зохёолшын хэлэһэнэй ёһоор, тиихэдэ газар дэлхэй далай шэнгеэр доһолон дорьбоод, ордонууд ба балгааһануудые, сүмэ хиидүүд ба казармануудые өөрынгөө юрөө дээрэһээ шэдэлэн, хэрзэгы доһолоон дорьбоогоороо хэдэ мянган хүнэй ами наһанда хоро хүргэһэн байгаа.

1755 ондо Португалида айхабтар ехээр газар хүдэлһэн гэдэг. Тэрэниие хараһан үзэһэн хүнүүдэй хэлэһэнэй ёһоор, газар бүхэли метрээр доошоо хотойн орожо, дээшээ оболзон хөөрэжэ байһан. Лиссабоной портын 300 гаран судна һандаагдаа һэн. 25 метр болохо үндэр долгинууд эбхэрэн ерэжэ, далайн эрье дээгүүр мушхаран гараад, 10 километр үргэнтэй газарые булажа, олон хүниие гэмтээһэн юм.

1948 оной октябриин 6-да газарай хүдэлһэнһөө шалтагаалан, Ашхабад хотодо, мүн оршон тойрондонь 8—10 секундын турша соо ехэ һандарал болоо бэлэй.

Энэ жэлэй апрелиин 26-да Ташкент хотодо 7,5 балл хүсэтэйгөөр газар хүдэлөө. Энэнэй гол гуламтань (эпицентрынь) городой оршом соо байжа, 28 мянган айлай гэр байра һандаргаа, 35 мянга шахуу айл гэр байрагүй болоо. Эрдэмтэдэй багсаан тухайлһанай ёһоор, газарай хүдэлэлгын түлэг голынь газарай нюруунаа доошоо 5—8 километртэ байһан янзатай. Майн 10-най урда һүни мүн лэ гэритойгоор газар хүдэлжэ, урда тээнь халта һандаагдаһан олохон гэр байранууд задарһан гү, али хүнэй байхаар бэшэ болошоһон.

Тэд газарай хүдэлэлгын бодото шалтагаан юуб?

Энэ асуудалые эрдэм шажан хоёр тад ондоогоор тайлбарилна. Бурханай зарлигаар лэ газар хүдэлдэг юм, хэһэн нүгэлэйнь түлөө хүнүүдые хэһээнэ гээшэ гэжэ шажан номнодог. Жэшээлхэдэ, библи гэдэг һудар соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Бурхан боди саданарай бойпуураар дүүрэн гал аһаагаад, дэлхэй дээгүүр дэлдэхэдэнь, абяа шэмээн, дуун дорьбоон гарадаг, сахилгаан зуралзадаг, газар хүдэлдэг...»

Ф. Энгельс байгаалиин үзэгдэлнүүд тушаа шажанай номнолой гол удхые элишэлэн, иигэжэ бэшэһэн: «Шажан гээшэ хүнүүдэй үдэр бүриин ажабайдалда нүлөөлэн мунхаруулдаг газаа талын хүсэнүүдэй толи болодог бодол мэдэрэлнүүдэй хогоосон шанартай үзэгдэл—газар дэлхэйн бодото хүсэнүүдэй хии хооһон түхэлтэй болодог үзэгдэл мүн» («Анти-Дюринг», 1957 ондо хэблэгдэһэн номой 299-дэхи нюур).

Газарай хүдэлэлгые мүнөө сагай эрдэм наука юун гэжэ тайлбарилнаб?

Газарай гүн соо, хаана нэгэ тээ радиоактивна дэлбэрэлгын болохо, магмын (хайламал бодосой) шулуужан хатуужаха үедэнь айхабтар ехэ элшэ хүсэн гаража, элдэб бодосуудай худхаралдан, иишэ тиишээ шэлжэрхэ ябадал үүдхэдэг халуун элшэ хүсэнэй ехээр бөөгнэрэн дэлбэрһэн дайдануудта илангаяа ехээр газар хүдэлдэг юм. Газарай татасаһаа, һара, наранда татагдаһанһаа уламжалан гарадаг центробежнэ хүсэнүүд газарай хүдэлэлгэдэ бага бэшэ үүргэ дүүргэдэг.

Эдэ бүгэдын хүсэ нүлөөнһөө газарай гүн соохи шулуу шоройн бута зада һүрэхэдэ, газар дорьбон хүдэлдэг байна. Энэ үзэгдэлые иимэ нэгэ жэшээ дээрэ харуулжа болохо: хүдэр шэлдэн юумые дадхаан нугалбал, түрүүшээр түбэггүй годирдог байха. Тиигэбэшье байн байн дарасын хүсэ тэсэнгүй хуха һүрэжэ, элдэб ган одхорнууд гараад, хуха һүрэдэг юм.

Газарай гүн соо энээн шэнги ушаралнууд болодог. Газар доторхи доһолоон дорьбооной багашаг байхада, тэндэхи шулуу шоройшье хэмһээ ехээр хүдэлдэггүй. Тэд саашадаа, дараса агшалгынь ехэ болохо тума, газарай гадар тала тэсэхээ болёод, шулуун шоройнь зада бута һүрэдэг, газарта ган одхорнууд гарадаг. Иимэ үзэгдэлэй айхабтар түргөөр тохёолдоходо, газар хүдэлөө гэлсэнэбди.

Газарай хүдэлэлгын эгээл олон гол гуламта газарай нюруунаа 300 километр, заримдаа 500—600 гү, али 800 километршье гүнзэгыдэ байдаг юм. Газарай нюруунаа 100 километр хүрэтэр гүнзэгыдэ болоһон доһолоон илангаяа ехэ һандарал ушаруулдаг. Жэшээлэн хэлэбэл, Ашхабадта болоошо газарай хүдэлөөнэй гол гуламтань 15—20 километртэ, Крымэй (1927 он)—30—40 километртэ, Карпадай (1940 он)—80—100 километртэ байһан.

Газарай газаа талын хэлбэр байдалһаа дулдыдан, газарай хүдэлэлгын хүсэн ондо ондоо байдаг гэжэ эрдэмтэд тодоруулаа. Али нютагта ямар хүсэтэйгөөр газар хүдэлхэб гэжэ мүнөө алдадгүй тодорхойлхо аргатай болонхойбди. Нютаг нютагай геологическа бүридэлһөө шалтагаалан, газарай хүдэлэлгын ямараар тохёолдодогынь элирүүлэгдээ. Зарим газарта тон ехэ хүсэтэй байдаг, ондоо тээ хасая үзэгдэдэг, хүсэ багатай байдаг. Жэшээнь, Испанида, Италида, Португалида, Грецидэ газарай ехээр хүдэлдэг байхадань, харин манай ороной центральна хубида —Ленинград, Москва, Саратов, Горький гэхэ мэтэ хотонуута — үзэгдэдэггүй юм.

Церковнигуудай баталан хэлэһэнэй ёһоор, бурханай заабаряар газарай хүдэлдэг һаань, бурханда ехээр һүзэглэдэг, шажанай эмхи зургаануудай, академинүүдэй байдаг оронуудта яахадаа газар ехээр хүдэлнэб? Италида, Ватикан гэдэг католик мүргэлтэнэй центртэ газарай хүдэлэлгын гай гасалан хаа хаанахиһаа ехээр ушардаг байна. Бага Азида, Иранда, Хойто Индидэ, Урда Америкэдэ, мүн шажанай ёho заншалай дэлгэрэнги ондоошье орон нютагуудта газар ходо хүдэлдэг байгаа, хүдэлнэшье.

Газарай хүдэлхэеэ байһые уридшалан мэдэлгэ угаа шухала удха шанартай. Энэмнай газарай хүдэлэлгые шэнжэлдэг мүнөө сагай эрдэм ухаанай шиидхэхы эгээн бэрхэтэй зорилго болоно. Газарай хүдэлхэеэ байһан тухайда хэдэн час уридшье мэдэбэл, аюултай газарнуудһаа хүн зониие гаргаха; тиин гэмтэл хосорол зайсуулжа шадагдаха бэлэй. Юундэб гэхэдэ, газарай дорьбоонһоо бэшэ, харин ехэнхидээ гэр байрануудай задарһан һандарһанһаа шалтагаалан гэмтэл болодог шуу. Газарай хүдэлхые уридшалан мэдэдэг болохо асуудал үшөө шиидхэгдээдүй байһаар. Газар газирай эрдэмтэд газарай хүдэлхын урда тээхи гү, али һүүлээрхи байгаалиин үзэгдэлнүүдые шэнжэлэн, энэ асуудал шиидхэхэ оно мүр бэдэржэ байнхай.

Элдэб амитад газарай хүдэлхые «зүгнэдэг» гээд үнинэй ажаглагдадаг байгаа юм. Жэшээлхэдэ, газарай дорьбожо эхилхэеэ хэдэн час урид үнеэд, хонид, нохойнууд ба бусад амитад һүр-мэр гэлдэн, һуури байрагүй болодог. Урдань энэ ушарые тайлбарилжа шададаггүй байһан. Харин мүнөө электро-сурансанай долгёор дамжуулан тайлбарилдаг болонхой. Тиимэ долгинууд газарай хүдэлхын урда тээхэнэ газарай гүн сооһоо газаа тээшээ ходо харбан үзэгдэдэг байна. Харха хулгананууд, могойнууд, гүрбэлнүүд нүхэ һүбэ сооһоо гараад гүйлдэнэ, һаяшагаар газар хүдэлхэнь аа гү гэжэ туркмен үбгэд Ашхабадта газарай хүдэлхэһөө хэдэн хоног урид хэлэһэн байгаа. Мүн Ташкентдэ газарай хүдэлхын урда тээхэнэ адууһа малай аяг зан хубилһан. Жэшээлхэдэ, нохойнууд улин хусаһан, гулабхаанууд һүниндөө гаража ниидэдэг болоһон, миисгэйнүүд орохо гараха нүхэеэ оложо ядан гүйлдэһэн...

Газарай хүдэлэлгые тодорхойлон мэдэхэ хэдэн арга мүнөө бии болонхой. Тэдэнэй нэгэниинь гэбэл: газарай хүдэлхын урда тээ газарай электро-суранзанай полиин хубилхые тодорхойлон мэдэдэг оньһон приборнууд бүтээгдээ. Газарай гүн соо гараһан абяа шэмээнэй долгиие барижа абаха, мүн газарай нюруугай хубилһые элирүүлхэ приборнуудай туһаламжаар газарай хүдэлхэеэ байһые мэдэдэг болонхойбди.

Табан жэлэй техникэ

ГАЛТА ҮРЭМ

СБО-2 гэжэ гал дүлөөр үрэмдэдэг станок хори метр хүрэтэр доошонь дэлбэлэлгын нүхэ малтажа шадаха байна. Иимэ машина ямаршье хатуу хүрьһэндэ—гранитда, өөхэн шулуунда, түмэртэй газарнуудта үзэгдэдэг драгодорит гэжэ хатуу бодостошье — һаатагүй.

Энэмнай өөрөө ябадаг үрэмдэлгын агрегадай түхэлтэй юм. Гол оньһон түхеэрэлгэнь гусеничнэ сахариг дээрэхи тэргын кузов соо тодхогдонхой. «Гипрорудмаш» гэжэ институтда зохёогдоод, Оренбургска областиин Бузулукска заводто бүтээгдээ.

Орёо бэшэ бүридэлтэй пресс-автомат ямаршье диаметртэй 300—500 сорго часай турша соо шалган туршадаг байба.

Энэ автомат хоёр хармаантай. Нэгэниинь — хэрэглэгдэмээр соргонуудые, нүгөөдэнь — гологдоһон соргонуудые илган туршаха даабари дүүргэдэг.

МЕЛИОРАЦИИН БАРИЛГАДА—ЭРХИМ ТҮХЕЭРЭЛГЭ

Таһалгаряагүйгөөр газар малтадаг машинанууд мүнөө сагай мелиорацида хэрэгтэй. Тиимэһээ Брянскдахи уһалууриин машинануудые бүтээдэг завод «ЭТР-122» гэжэ шэнэ агрегадуудые олоор гаргаха бэлэдхэл хэжэ эхилэнхэй. Эдэнь һубаг канал малтахадаа 3—4 дахин ехэ бүтээсэтэйгөөр хүдэлдэг байна.

«ЭТР-122»—шэнэ газар элдүүрилэн ашаглалгые улам түргэдхэхэ мелиоративна олон шэнэ машинануудай нэгэн болоно. Һубаг канелнууд соо сорго һуулгадаг «Д-658» гэжэ хэдэн машинын хэхэ хүдэлмэри бүтээхэ шадалтай шэнэ янзын экскаватор зохёогдон бүтээгдээд, мүнөө заводтоо туршагдан шалгагдажа байнхай. Олон удхуургай, өөрөө ябаха гусеничнэ энэ агрегат траншей малтадаг, гэрээн соогоо шабар соргонуудые һуулгадаг юм.

«Андижанирмаш» гэжэ заводой коллектив уһалууршадта һайн бэлэг бэлдээ. Дүрбэн метр хүрэтэр гүнзэгы, оёорооро найман метр хүрэтэр үргэн каналнуудай һабада бетон һуулган жэгдэлхэ хэдэн машина бүтээн гаргаба. Эдэнэй тоодо жэгдэлдэг, бетон һуулгадаг, зангилаануудые отолдог түхеэрэлгэнүүд ороно. Дүй дүршэлһөө харахада, иимэ машинанууд канал малталгын гаргаша бага болгодог.

Колхозууд, совхозуудта газар уһалдаг техникэ бүри олоор үгэдэг болохо гэжэ табан жэлэй түсэб соо хараалагданхай. Гансахан мүнөө жэлдэ ороной ажахынууд уһа сасадаг 9 мянга гаран машина ба түхеэрэлгэнүүдые абахань.

Москва. (ТАСС-ай корр.).

Хони хайшалдаг „парикмахерска“

20-һоо 50 мянга хүрэтэр толгой хонитой колхозууд, совхозуудта электрын хүсөөр нооһо хайшалха тусхай пунктын проектые «Волгоградгипросельхозстройн» инженернүүд зохёогоо. Хони хайшалдаг «парикмахерскын» түхэлтэй энэ пункт хура бороотой сагта нооһоо хайшалуулхаар асарагдаһан хонидой байха һарабша доро «хүлеэлгын залтай» уужам байранууд болоно. Тэрээн дотор 12, 24 гү, али 48 электрическэ машинануудые хүдэлгэхэ хайшашадай таһалганууд, нооһо шэгнүүртэ, илгалгын цехтэ (эндэ нооһоной шанар тодорхойлогдодог, сэгнэлтэ үгтэдэг) зөөхэ дүүжэн конвейер тодхогдонхой. Илгагдаһан нооһон багсалагдан хүлигдөөд, складта эльгээгдэнэ. Иимэ нэгэ пункт машинанууудай тооһоо дулдыдан, халаан соо шэрүүн нооһотой 1000-һаа 3840 хүрэтэр хонидые, нарин нооһотой 3200 хонидые хайшална. Тогтомол гү, али нүүдэл электростанцинуудай элшэ хүсэ хэрэглэн хүдэлжэ шадаха байна.

☆ ☆ ☆

ЭКСКАВАТОР-КРАН

«Газстроймашина» гэжэ тусхай конструкторска бюродо ажалладаг московско инженернүүдэй зохёон бүтээһэн энэ машина ямаршье намаг, бур шабар ба багахан горхонуудта һаатадаггүй юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Экскаватор-кран заводой хашаа соо байна. (АПН).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кубаниин уһалууриин барилгануудай гол канал эхинэйнгээ барилгаһаа харагдажа байна. ТАСС-ай фотохронико.

ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ЭДИ ШИДИ

ВАЛИДОЛОЙ „БАЗА“

Зүрхэнэй һудалнуудые уужам болгодог ХЛОРАЦИЗИН гэжэ шэнэ эм һаяхан СССР-эй Медицинын эрдэм ухаанай академиин фармакологиин ба химикотерапиин институтда бии болгогдоо. Хлорацизин — тон һайн юм. Гол һудалнуудай хабшалгые 2—3 минута соо болюулдаг, зүрхэн худар шуһанай оролгые түргэдхэдэг, тиихэдээ шуһанай дараса хубилгадаггүй шахуу байна. Иимэшүү бусад эмүүд шэнгеэр тоотой минутын туршада бэшэ, харин хэдэн часаар нүлөөлэн туһалдаг.

Энэ шэнэ эм үшөө нэгэ гайхамшаг шанартай — горитойгоор уухада һудал уужам болгохоһоо гадна, мүн зүрхэнэй сохисые жэгдэ тэгшэ болгодог байгаа. Атеросклерозһоо уламжалан, зүрхэнэй хабшадаг үбшэнүүдые эмшэлхэ үшөө нэгэ һайн эм врачнуудай мэдэлдэ оробо. Зүрхэеэ ходо үбдэжэ ядардаг хүнүүдтэ хлорацизин бусад эмүүдһээ үлүү һайнаар туһална.

Дурсагдаһан институдай хүдэлмэрилэгшэд ФЕНОТИАЗИН гэдэгые буйлуулан үйлэдбэрилхэ аргануудые олоо. Тэдэнь зүрхэеэ үбдэгшэдтэ һайнаар нүлөөлдэг. Мүнөө туршагдан шэнжэлэгдэжэ байнхай.

Москвадахи Менделеевэй нэрэмжэтэ химико-технологическа институдай хүдэлмэрилэгшэд доцент Тамара Смирновагай хүтэлбэри доро инфаркт миокард (зүрхэнэй хүндэ үбшэн) аргалха шэнэ һайн эм —НАФАРИН буйлуулан гаргаа. 10 шахуу жэлдэ шэнжэлгэ хэжэ, энэ эм бии болгобо.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эдэ шэнэ эмүүдые хэрэглэһэнэй ашаар иимэ үбшэнһөө хүнэй үхэлгэ хоёр дахин хороо. Тэрээнһээ гадна, нафарин гэжэ эм гепарин, дикумарин, неодикумарин гэдэгүүдһээ һураггүй һайнаар нүлөөлдэг байна. Иимэ эм зүрхэнэй һудалнуудта ямаршье муу хойшолон ушаруулдаггүй.

Теэд үбгэн валидол яаха гээшэб? Дадаһан энэ эмһээ арсаха болоно гүбди? Тиигээшье һаа, дан һаяар энэ эм орхигдохогүй — угаа олон хүнэй абиртаха үедэнь туһа хүргэһэн байха, хүргэһөөршье байна. Валидол һаяар 70 наһатай болохонь. Шэнэ эмүүдһээ хүсөөр бага болобошье, үшөөл удаахан саг соо мартагдахагүй байха.

Юрий ДРУГОВ. (АПН).

АРБАН ДҮРБЭДЭХИ ФАКУЛЬТЕТ

БОРИС ЛОМОВ,
РСФСР-эй Педагогикын эрдэм ухаанай академиин гэшүүн-корреспондент, Ленинградай университедэй профессор

Мүнөө жэл Ленинградай университедэй шэнэ (арбан дүрбэдэхи) факультет психологууд болохо хүнүүдые бэлдэхэеэ абахань. Мүн иимэл факультет Москвагай гүрэнэй университедтэ эмхидхэгдэнэ.

Совет психологи (хүнэй бодол мэдэрэл шэнжэлдэг наука) хоорондоо холбоотой хэдэн орёо нарин асуудалнуудые шиидхэлгын талаар, илангаяа инженернэ психологиин, социальна психологиин талаар, ехэ юумэ һүүлэй жэлнүүдтэ хээ. Тиигэбэшье университет дүүргэһэн залуу психологуудай хэхэ юумэн заха хизааргүй ехэ. Мүнөө сагта психологи мэдээгүй һаа, һургалгын, хүмүүжүүлгын, техникэ хүгжөөлгын, ажалаа эрдэм ухаанай заабариин ёһоор эмхидхэлгын асуудалнуудые шиидхэжэ шадагдахагүй байна.

Һаяхан Ленинградай университедэй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн социологическа шэнжэлгэ хэхэ институтда элдэб эмхинүүд хандадаг болонхой. Жэшээлхэдэ, шэнэ технологи шэнжэлэн хэрэглэхэ үедөө ажал шадамар бэрхээр эмхидхэхэ, механизмуудые түргэн мэргэнээр хүдэлгэхэ, оньһон аргаар машина холоһоо залан ябуулха асуудалнууд психологуудай туһаламжаар шиидхэгдэнэ. Ерэхэ намартаа шэнэ факультедэй нэгэдэхи курсда 50 хүн, заочно ба үдэшын отделениинүүдтэнь—25—25 хүн абтаха. Мүн эндэ дээдэ курсынхидшье бии байха. Философиин факультедэй дэргэдэ хори гаран жэл байһан психологиин отделениин һурагшад шэнэ факультедэйхидтэй нийлэхэ.

Студентнэр юрын гуримаар абтаха. Гэхэ зуура, ёһын тэдысэ психологой мэргэжэл олохо гэһэн хүнүүд студентнэрэй дунда оролсоно аа гү гэжэ һанаата болонобди. Хүн зоной дунда хүдэлмэрилжэ, дүй дүршэлтэй болоһон, энэ бэрхэтэй ажал ябуулгын амтые мэдэһэн хүнүүд манда илангаяа шухала байна. Хэд бэ гэбэл, хүүгэдэй саадуудай хүмүүжүүлэгшэд, эхин классуудай багшанар, пионервожатанууд, дунда мэргэжэлтэй медигүүд, инженернүүд-конструкторнууд болоно. Электротехникэтэй, радиотехникэтэй танил, тусхай программын ёһоор тоо бодожо шадаха хүнүүдэй ерэжэ ороо һаань —баһал һайн бэлэй. Психологи гээшэмнай шэнжэлгын хэрэгтэ шэнэ техникын онол оншые үргэнөөр хэрэглэдэг нарин наука боложо эхилэнхэй. Тиимэһээ экзамен бариһан залуушуул СССР-эй түүхэ, литератураһаа (бэшэлгэ) гадна, мүн физикээр, математикаар шалгуулха болоно.

Психологиин факультедтэ хоёр жэлэй турша соо дээдэ математикын курса багсаан тодорхойлгын теори, кибернетикын теорик эхин һургаал заагдаха.

Гурбадахи курсһаа хойшо психологиин тус тус һалбаринуудаар: социальна, инженернэ, педагогикын, медицинын талаар мэргэжэл олоожо эхилхэ.

(АПН).

Икар Дэлхэйтэй мүргэлдэхэгүй

Икар гэжэ эгээн багахан планетэ (диаметрынь километр хахад тухай юм) 1968 оной июлиин 15-да Газар дэлхэйдэ тон дүтэхэнүүр гараха.

— Икар Газар дэлхэйтэй мүргэлдэхэ байха гэжэ зарим хүнүүд тон буруугаар багсаан тодорхойлдог байгаа, — гэжэ физико-математикын эрдэмэй доктор **С. Г. Маковер** ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэбэ.

Икарай ябасые шэнжэлдэг Калифорниин университедэй профессор Самуэль Херрик мүн иигэжэ мэдээсэһэн байна: Икар Дэлхэй хоёр мүргэлдэхэеэ байна гэһэн һураг зэрэб США-дашье тараһан юм. Энээнһээ уламжалан, Икарай ябасые дахинаа тоолон тодорхойлжо үзэхэ, Газар дэлхэйтэй энэ планетын дүтэлэлдэхэ үеын байдалые тодедхохо баатай болобо. Икар бол Газар дэлхэйһээ 6 миллион тухай километр холуур гараха. Тиимэһээ замбуулинай замай бэлшэр дээрэ «аюул болохогүйнь» лабтай.

ТАСС-ай корр.

ПЕНОМЕТ

Тооһонтой тэмсэхэ шэнэ техникэ

Юрын, өөдэгүйхэн тооһоной ямар ехэ хоро хохидол ушаруулдаг байһаниинь гайхаштай юм! Хахалагдаһан газар дээрэһээ хара үүлэн шэнгеэр хөөрэн дэгдэжэ, тарияланда хоро хүргэдэг, үрэжэлтэй газарнуудые хубхай хооһон болгожорхидог байна. Ондоо жэшээ дурдая. Электровакуумай оньһон түхеэрэлгэ соо нюдэндэ харагдахагүй тооһон ороод, үнэтэ приборые голодоһон болгодог. Тооһонһоо хамгаалхын тула шиигтэй мүшэр, пылесос, уһа сүршэн сасадаг машина, элдэб ургамал, үйлэдбэри дээрэ агаар сэбэрлэхэ орёо нарин түхеэрэлгэнүүд—тон олон янзын зэбсэгүүд хэрэглэгдэдэг болоо.

СССР доторхи зарим предприятинуудта (тооһо тортогтой үйлэдбэридэ) ажалладаг хүнүүдэй хүдэлмэрилхэ сагыень хороогдоно, нэмэлтэ амаралта үгтэнэ, бусад хүнгэлэлтэнүүд олгогдоно. Хүдэлмэрилдэг газартань нарин янзын арганууд хэрэглэгдэнэ.

Өөрсэ янзын шүүр

Тооһон гансашье юумэ тэһэлхэ үедэ хөөрэн дэгдэдэг бэшэ юм. Вагонуудһаа ашаа буулгахада баһал үрхирэн тарадаг байна. Уһан тоһонһоо бүридэһэн шүүртэй түхеэрэлгэ Зыряновска туулганай комбинадта зохёогдон бүтээгдээ. Хүсэтэ вентилятораар оошогдон татагдаһан агаар түрүүшээр тусхай камера соо ороод, бүлүүрээр сэсэргэдэһэн уһан соогуур үлеэгдэн гарадаг, томошог тооһонууд тэндэ үлэнэ.

Маные манаар дарана

Нүүрһэнэй машинануудые бүтээдэг институдта онсо өөрэ түхеэрэлгэ ухаалан зохёогдоо. Энэнь тооһоной маные угтуулан хөөһэтэнги шэнгэн зүйлһөө бүридэһэн үдхэн манаар буудадаг, дүрбэн багашаг сэмгэтэй гидромонитор болоно.

Пеномёт (тооһонтой тэмсэдэг түхеэрэлгэ) тооһо даралгын талаар бусад хэрэгсэлнүүдһээ таба дахин үрэтэй.

Пеномедууд «Кировец», ЛГД-2 М гэжэ нүүрһэ сэбэрлэн шанаржуулдаг комбайнуудта туршалга гараад, мүнөө Кировэй нэрэмжэтэ Горловско заводой бүтээдэг комбайнуудта хэрэглэгдэнэ.

Борис РЕВСКИЙ, (АПН).

СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин тоолон тодорхойлдог центр—Советскэ Союздахи тон һаяханай эмхи зургаан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тоолон тодорхойлдог центрэй согсолон буулгалгын зал. АПН-эй фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай физико-математикын факультедэй багша, физико-математикын эрдэмэй кандидат Д. Б. Чимитдоржиев тус факультедэй ультроакустикын лаборатори соо шэнжэлгэ хэжэ байна. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮБШЭ ТАЙГЫН ХҮНДЫГӨӨР

Аяншалга—эрхим амаралта

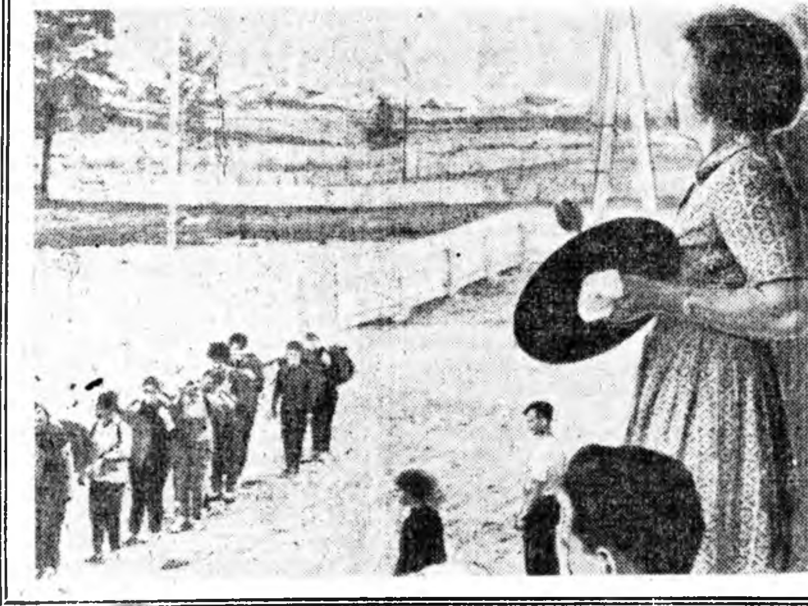

Зүгын һархинаг шэнги олон таһалгатай байшан Дээдэ Онгостойдо мүнөө жэлдэ бии болонхой. Энэмнай «Улаан-Үдэ» гэжэ нэрэтэй аяншалагшадай республиканска бааза гээшэ.

Эндэ 100 хүн 12 хоногто нэгэ доро амарха аргатай, тэрэнэй 6 хоногынь «Улаан Бургааса» гэжэ маршрудаар 120 километр газарта ябагаар аяншалха юм. Аяншалгада ябажа ерэгшэдтэ «СССР-эй аяншалагша» гэһэн значок барюулагдадаг юм.

Амаржа байгшад гарта юун тудаhаб—аяга шанага гү, стул, табуреткэ гү, али гэшхүүрэй барюубша гү—юуншье байг тэрэниие сохин, лүжэгэнэмэ шууяатай хүгжэм—марш наадажа, түрүүшын аяншалагшадые замдань үдэшэнэ (дээдэхи зураг). Аяншалагшадай гурим иимэ.

Зунай аяма халуушье һаань, хүндэ үргэбшэтэй аяншалагшанар—түрүүшын зүргэ гаргагшад хүхюутэйгээр алхална. (Хоёрдохи зураг).

Гэдэһэн соо хооһорхоол һанаад байна. Теэд ой тайга соо столово үгы, Костя Лида хоёрой эдеэ шанаха ээлжээниинь. Нүгөөдүүлынь отог тодхон, майхангуудаа табижа, нүгөөдэ зариманиинь түлеэ түлишэ суглуулжа эхилбэ.

Зай, хэр амтатай эдеэн бэлдэгдэбэ гээшэб? Амталжал үзэхэ байна (гурбадахи зураг). «Өөрын юумэн үнэргүй» гэдэгтэл өөрым шанаһан юумэ амтатай байха даа...

—Э-эй Лида, ши хэндэ нитэрээ дуралбаш? Хэлэл даа!!!— гэлдэн каша эдеэшэд һурана. Бидэшье амталнабди. Үнэхөөроошье дабһатайшаг ха.

Үдэшэ болобо. Ехэ гэгшын түүдэг табигдаба. Тэрэниие тойроод хатар наада хэнэ, дуу дуулалдана. Хамаг дуунуудые «Геологууд» гү, али «Аяншалагша» гү, али дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон Байгал далай хүрэжэ ябаһан «Зайгуул» тухай юм гү,—сэдьхэл һанаанда таараһан дуунень дуулалдаад аяншалгада таанар гаралсыт.

А. МАНТАЕВАЙ
фоторепортаж.

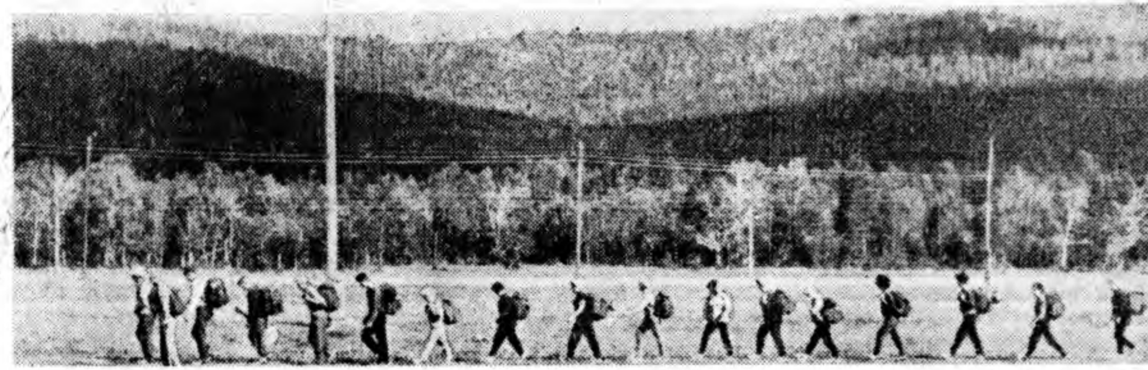

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ?

Монополинуудай аша туһада

Мүнөө шэнэ экономическа хэмжээ ябуулганууд Английн парламентын заседанинууд дээрэ яаралтайгаар зүбшэн хэлсэгдэжэ байнхай. Эдэ хэмжээнүүдэй ашаар ээлжээтэ финансова кризисые дабаха, Английн фунт стерлингые абарха гэжэ лейборис правительство оролдоно бшуу.

Үрьһаламжые болон дотоодын хэрэглэмжэнүүдые хизаарлаха зорилготой олон хэмжээнүүд эдэ хэмжээ ябуулганууд соонь оролсодог гэжэ мэдээжэ. Зүгөөр Английн хүдэлмэришэдэй салин хүлһые бариха гэһэн шиидхэбэри тус программын «гол удхань» болоно. Сэнгүүд болон олзые хэбээрнь үлөөхэ тухай хуулиин проекттэй «Сагаан дэбтэрые» Вильсонэй правительство июлиин 29-дэ тунхаглаа. Энэ хуулиин проектын хүдэлмэришэдтэ тон харша байһаарнь долдохын ехээр долдоһон политическэ шэнжэлэгшэдшье гайхаһан байха юм. Энэ жэлэй эсэс хүрэтэр салин хүлһө ямарааршье нэмээлгые, тэрэ тоодо салингынь нэмээхэбди гэжэ найдуулгын үгтэһэн 6 миллион тоото хүдэлмэришэдэйшье хүлһэ дээшэлүүлгые хорихо гэжэ энэ хууляар хараалагданхай. Тэрэнэй һүүлээр хахад жэлэй турша соо шанга хизаарлалта хэгдэжэ, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ аргагүй шахуу болгохо байна. Энээниие сахяагүйшүүл 500 фунт стерлингын ялада унаха гү, али түрмэдэ хаагдаха болоно. «Английн һая наашын түүхэдэ, дайн сэрэгэйшье үедэ, салин хүлһэндэ иимэ шанга хиналта хуулиин ёһоор тогтоогдоогүй юм» гээд буржуазна «Гардиан» гэжэ газетэ бэшэнэ.

Ажалшадай аша туһа харанабди гэжэ баталан хэлэдэг Английн лейборис правительство яахадаа хүдэлмэришэдтэ харша иимэ хэмжээ абаха гэжэ шиидээ гээшэб? Иимэ юумэ хэхэһээ монополис капиталай аша туһые харадаг консервативна партиин правительствошье зайсадаг байгаа ха юм. Харюунь эли тодо — Гарольд Вилсонэй лейборис правительство Английн болон хариин—хамагай түрүүндэ американ — банкирнуудай баадхалгада ороһон байна бшуу. Английн ажалшадай эрхые хаһаха аргаар экономическа бэрхэшээлнүүдһээ гараха тухайнь тэдэнэр Англида эрилтэ хэдэг байна бшуу.

Англи экономическа болон финансова кризистэ оролог болоһоор үнинэй гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Зүгөөр колонинуудаа алдаһан болобошье Английн монополис капитал дэлхэйн элдэб районуудта өөрынгөө байдал хэбээрнь үлөөхэ һэдэлгэ гаргана. Теэд иимэ юумэ хэхэ шадалынь Англида үгы болонхой ха юм. Дэлхэйн худалдаа наймаае мүнгөөр хангалгын талаар байдалаа хуушан хэбээрнь үлөөхын тулада Английн банкирнууд фунт стерлингые дэлхэй дээрэхи хоёрдохи зэргын валюта байлгахые эрмэлзэнэ. Зүгөөр эдэ оролдолгонуудһаань уламжалан, мүнгэн сангай талаар кризис болоно.

Дайнай угаа ехэ гаргашанууд энэ орондо угаа ехэ хүшэр хүндэ бэрхэшээл тохёолдуулна. Энэ гаргашань мүнөө жэлдэ 2 миллиард фунт стерлинг болоо. Имагтал Дунда болон Алас-Дурна зүгтэ, тэрэшэлэн Баруун Германиин газар дээрэ Английн сэрэгүүдые барижа байхын тулада 600 миллион шахуу фунт, тэрэнэй 270 миллион фунт хариин валютаар жэлэй турша соо гаргашалагдана. Сэрэгэй самолёдуудые, «Поларис» гэжэ ракетэнүүдээр зэбсэглэгдэһэн уһан доогуур ябадаг атомна онгосонуудые худалдан абахын тулада гаргашалдаг валютануудыень энээндэ нэмээхэ хэрэгтэй. Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, Английн промышленна үйлэдбэри угаа удаанаар (1965 ондо оройдоол 2 процентээр) нэмэнэ. Газаа тээшэнь худалдадаг юумэнь худалдажа абадагтань орходоо һураггүй бага байдаг. (1965 ондо 354 миллион фунтаар бага байгаа). Энэ хадаа ороной экономическа болон финансова байдалые улам бүри муудхаана бшуу.

Фунт стерлингые абархын тулада Вильсонэй лейборис правительство туһаламжа үзүүлхэ гүйлтатайгаар Америкын хиналта доро байдаг уласхоорондын валютна фондо нэгэтэ бэшэ хандадаг байгаа. Мүнөө Англи США-е дахяад гүйха baзтай болоо. Вильсон президент Джонсонтой хэлсээ хэхын тулада Вашингтон ошожо ерээ. Английн правительствын экономическа хэмжээ ябуулгануудые Джонсон бүрин хүсэдөөр дэмжээ гээд Лондондо бусажа ерээд байхадаа Вильсон мэдүүлһэн байха юм. Экономическа хэмжээ ябуулгануудынь президент Джонсоной һанаашалгада тааруугаар Вильсонэй США орохо үеэр зорюуга тохёолдуулан абтаһан байна гээд Вильсонэй правительствые Английн нүлөө ехэтэй «Обсервер» гэжэ газетэ зэмэлһэн байна.

Английн тогтуурингүй боложо эхилһэн фунтые дэмжэхэдээ, США өөрынгөө империалис эрмэлзэлгые дүүргэхэ зорилго табина. Энэ экономическа дэмжэлгыень харюулхын тулада США-гай ээрхэг түримхэй хараа шэглэлые, хамагай түрүүндэ Вьетнамда бэелүүлдэг ээрхэг түримхэй хараа шэглэлыень Английн правительство хүсэдөөр дэмжэхэ зэргэтэй болоно бшуу.

Английн правительствын абаһан хүдэлмэришэдтэ харша хэмжээ ябуулгануудһаа уламжалан, Англида ёһотойл буһалгаан болоо. Эдэ хэмжээ ябуулгануудһаа уламжалан, лейборис парти доторой арсалдааншье шангадаа, зүүнэй үзэл баримталдаг 38 лейборист мэдүүлгэ толилжо, бэрхэшээлһээ гараха ондоо замые—Баруун Германиһаа, Суэцкэ каналһаа зүүгээрхи районуудһаа Английн сэрэгүүдые гаргажа, сэрэгэй гаргаша эрид ехээр хорооохые, ядерна зэбсэгһээ арсахые, фунт стерлингын байдал хүбилгахые, газаа тээһээ худалдажа абадаг юумэнүүдэй зариманданъ хиналта хэхые дурадхаһан байна. Лейборис партиин жэл бүриин конференциин октябрь һарада болоходонь эдэ асуудалнуудаар хурса тэмсэл болохо гэжэ хүлеэгдэнэ.

Салин хүлһэ бариха болон бусад хэмжээнүүдые Английн профсоюзууд эрид шууд буруушаана. Зүгөөр Британска тред-юнионуудай конгрессэй баруунай тала баридаг хүгэлбэри ойр зуура марганайнгаа һүүлээр правительствын политикые дэмжэхэ гэжэ шиидээ. Харин БКТ-гэй съездын сентябрьда болоходо, угаа шанга арсалдаан болохоор хүлеэгдэнэ. Теэдшье правительствын экономическа хэмжээ ябуулгануудһаа уламжалан, орон дотор хүдэлмэригүйшүүлэй тоо лаб 500 мянган хүн хүрэтэр нэмэхэ.

Манай үе сагай сэрэгэй эгээн лэ ехэ гэмтэ ябадал

Урда Вьетнамда американ империалистнуудай тэдэнэй зарасаарай хэжэ байһан сэрэгэй гэмтэ ябуулганудые элишэлхэ талаар бэлэдхэлэй комитедэй документ иимэ гаршагтайгаар һаяхан толилогдоо.

11 жэлэй турша соо американ солдадууд өөһэдынгөө туһамаршадые хэрэглэн, Урда Вьетнамда 160 мянган «сэбэрлэлгын» элдэб хэмжээтэй ябуулгануудые хэһэн байха юм. Тиихэдээ 170 мянган хүниие, тэрэ тоодо үхибүүд, эхэнэрнүүд болон үбгэдые алаа, 800 мянган хүниие шархатуулаа. 400 мянга гаран хүн түрмэдэ хаагдаа, 5 миллион таряашад «стратегическа тосхонууд» гэжэ нэрлэгдэдэг галдалагдаһан концентрационно лагерьнуудта суглуулагданхай.

Урда Вьетнамай арадта эсэргүүгээр эгээн лэ ехэ үхэлтэ, эгээн зэрлиг муухай буу зэбсэг, тэрэ тоодо бүхы дэлхэй дээрэ буруушаагдаһан, уласхоорондын ёһо гуримаар хоригдоһон зэбсэг, жэшээлхэдэ, гал шагаадаг, фосфорно бомбонууд, элдэб түхэлэй химическэ зэбсэгүүд хэрэглэгдэнэ. Һүүлэй табан жэлэй турша соо амгалан һууһан хүн зондо эсэргүүгээр газ хэрэглэлгэтэй хэдэн зуун добтолго хэгдээ. 67 мянга гаран хүн газаар хорлогдоо. Жэгшүүритэй муухай химическэ алалга, хюдалгануудай нэгэ хүбинь иимэл даа. Винькуань гэжэ тосхондо майор Л. Уотер түрүүтэй американ ябган сэрэгэй батальон эхэнэрнүүд болон үхибүүдэй хоргододог газарнуудта 48 бутылка хорото зүйлнүүдые адхаһан байна... 35 хүн алуулаа. Тосхонууд, ой модон болон тарилганууд бүри мүһэн галдуулаа, барайгарай полинууд хорото зүйлнүүдээр усадхагдаа, галдагдаа....

«Галдагдаһан газар болгохо гэһэн онол арганудые немец фашистнуудһаа американ частьнууд халан абаа. Энэнь бүхы юумые галдаха, бүхы юумые усадхаха, бүгэдые алаха, хюдаха гэһэн удхатай» гээд энэ документ соо хэлэгдэнэ. Америкын болон туһамаршадайнь авиаци национальна сүлөөрэлгын фронтын ээлжэ байһан районуудта һургуулинуудые бомбодожо, олон байшангуудые усадхаа, һурагшад болон багшанарые олоор хюдаа.

Виньфунг (Бенче провинци) тосхоной эхин һургуулине 1965 оной июлиин 8-да бомбодолго угаа шэрүүн шанга байжа, Манкуангын һургуулиин 43 бишыхан һурагшад алуулаа һэн. Биньсюан, Михоа, Донгтхинь гэжэ тосхонуудаар 1965 оной декабриин 28-да сэбэрлэлгын ябуулга хэхэдээ, интервентнүүд 42 хүниие барижа, нэгэ газарта суглуулаад, пулемёдоор буудажа алаһан байгаа. Тусхайлбал, тэдэнэр эхэһээнь нэгэ үхибүүе буляажа абаад, энэ эхэнэрэй хараһаар байтар үхибүүень хүлһөөнь татажа, хоёр болоторнь таһа татаа, удаань өөрыень алаа.

Американ империалистнууд гэмтэ замаараа дам саашаа дабшаха тудамаа Урда Вьетнамай арадай зүгһөө эрид шанга эсэргүүсэлтэнүүдые үзэнэ, бүхы дэлхэйн арадуудай зүгһөө улам ехээр буруушаагдана.

«Вьетнамай газар дээрэ ээрхэг түримхэйшүүл гэмтэ ябадал ехээр хэхэ тудамаа бүри шэрүүн шангаар хэһээгдэхэ. Ээрхэг түримхэйшүүлэй хэһээгдэнгүй үлэдэг саг хэтэдээ, бусалтагүйгөөр үнгэрөө гэжэ түүхын һургаал харуулна!» гээд СССР-эй Верховно Соведэй мэдүүлгэ соо хэлэгдэнхэй.

США... Һулаар хүгжэнги орон

Рекорднуудай түйлагдадаг орон гэжэ США-е нэрлэдэг. Тэдэнэр мүнөөдөө ондоо ямаршье орондо орходоо олон автомобиль бүтээдэг, ехэ булад хайлуулдаг, кок-кол болон жажалдаг резинкэнүүдые гаргадаг; капитализмын бүхы түүхэдэ анха түрүүн эндэ томо фирмын жэлэйнь ашаг олзо 2 миллиард үлүүтэй доллар болоо.

Тиихэтэй хамта 22 миллион американ үхибүүд медицинскэ туһаламжаһаа хаһагданхай байха юм. Тэдэнэй хахадһаа олонхинь шүдэнэй врачта оройдоошье орожо үзөөгүй байха юм. Хэдэн мянган үхибүүд һургуулида орожо үрдеэдүйдөө хараа муутай болодог, ушарынь нюдэнэйнь хилбараар заһагдажа болохоор дутуунууд хаһа саг соогоо аргалагдадаггүй байна бшуу. Шухала тарилгануудай хэгдээгүй байһан дээрэһээ нёдондо жэлдэ 2,5 миллион американ үхибүүд үбшэлһэн байха юм.

Эдэ баримтанууд хаанаһаа абтааб? США-гай президент Джонсоной хэлэн үдэрэй урда тээхэнэ өөрэйнь хэһэн мэдүүлгэһээ абтаа. Эсэсэй эсэстэ Америкын правительство өөрынгөө ороной үхибүүдэй медицинскэ хангалгада 14,7 миллион доллар һомолжо «ехэ энэрхы ябадал» гаргаба бшуу. Энэнь үхибүүн бүхэндэ хубааха болоо һаа, 67 цент (61 мүнгэн) болоно. 14,7 миллион доллар хадаа имагтал хүүгэдэй саадуудта совет гүрэнэй зорюулдаг мүнгэ зөөриһөө 100 дахин бага байна. Ондоогоор сасуулбал, США сэрэгэй гаргашада 2 час 18 минута бүридэ 14,7 миллион доллар гаргашална бшуу.

Уласхоорондын медицинскэ конгресс мүнөө жэлдэ Голландида болоо. Тиихэдээ үхибүүдэй үхэлгэтэй тэмсэл тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэдээ, США... һулаар хүгжэнги орон гэжэ нэрлээ. Энэнь гайхалтай бэшэл.

Е. ЕГОРОВ,
И. АРТЕМОВ.
(ТАСС.)

ИНДИ. 500 шахуу эхэнэр—гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, хүдэлмэришэд ба алба хаагшад Калькуттада ЮСИА-гай (США-гай информационно агентство) байшангай дэргэдэ демонстраци хэжэ, ДРВ-гэй городууд болон тосхонуудые США-гай авиациин бомбодолгые буруушаагаа.

АП-гэй—ТАСС-ай телефото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Хайфониие хамгаалагшадые Хо Ши Мин амаршалба

ХАНОЙ, августын 6. (ТАСС). Августын 2-һоо 5 хүрэтэр юһэн американ самолёт буудажа унагааһан Хайфониие хамгаалагшадта ДРВ-гэй президент Хо Ши Мин үсэгэлдэр амаршалгын бэшэг эльгээгээ гээд ВИА агентство мэдээсэнэ. Америкын авиациин дээрмэшэн ёһоной добтолгонуудые шаламараар сухарюулан сохижо байһанайнь түлөө Хайфоной гарнизон болон хүн зондо баясхалан хүргэхэ зуураа, американ ээрхэг түримхэй ябуулгые сухарюулан сохихо хэрэгтэ бүри ехэ амжалта түйлахын тулада үшөө һайнаар дайлалдахыень, бүри һайнаар хүдэлхыень тэдэниие Хо Ши Мин уряалаа.

Патриодуудай ябуулга

ПАРИЖ, августын 6. (ТАСС). Сайгоной райондо үсэгэлдэр хаягдаһан хоёр гранатын тэһэрхэдэ, 53 хүн, тэдэнэй, 30 хүниинь хүндөөр шархатаа. Американ сэрэгэй алба хэгшэдэй һуужа ябаһан автомашина руу 1 гранатань хаягдаһан байна. 5 американец шархатаа. Энээн тухай Франс Пресс агентствын корреспондент Сайгонһоо мэдээсэнэ.

Нэмэлтэ сэрэгүүд

НЬЮ-ЙОРК, августын 6. (ТАСС). США-гай үшөө нэгэ армейскэ дивизиин частьнууд Сайгонһоо хойшоо 275 милиин газарта мүнөөдэр буугаа. Тиимэ болохолоороо, Урда Вьетнамдахи американ сэрэгүүдэй тоо 280 мянган хүн болоо гээд ЮПИ агентствын корреспондент Сайгонһоо мэдээсэнэ.

Шэнэ харата ааша

ПНОМ-ПЕНЬ, августын 6. (ТАСС). Америкын агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй зургаан вертолёт июлиин 31-дэ Камбоджын агаарай хилые дабажа, Свайриенг провинциин Самронг гэжэ тосхон шадарай газарые пулемёдууд болон ракетэнүүдээр буудаа гээд Кхмерскэ хэблэлэй агентство мүнөөдэр мэдээсээ.

Хиросима—августын 6-да

ХИРОСИМА, августын 6. ТАСС-ай корреспондент Г. Гавриленко нигэжэ дамжуулна:

Хиросимын хэдэн арбаад мянган хүн зон, Японой бүхы районуудай түлөөлэгшэд мүнөө үглөөгүүр Хиросимын Эб найрамдалай парк соо сугларжа, 21 жэлэй урда тээ американ атомна бомбоһоо боложо, наһа барагдаһан эсэгэ оронойхидойнгоо дурасхаалые хүндэлэн ёһолоо. 8 час 15 минута. Атомна бомбодолгоһоо хохидогшодой дурасхаалые ёһолхын тулада суглараһан олон түмэн хүнүүдэй абяа аниргүйгөөр зогсожо байха үедэ хонхын абяан ханхинаба.

Хиросимын мэр Синдзо Хамаи парк соо хүдөөлүүлэгшэдэй хүүр дээрэ хадагалаатай байдаг списогто атомна тэһэрэлгэһээ хохидожо, наһа барагшадай нэрэнүүдые заншалай ёһоор нэмээжэ оруулна. Энэ үйдхарта списогто энэ жэлдэ наһа бараһан 550 хүнэй нэрэнүүд нэмээ. Городой мэрһээ, префектурын губернаторһаа, атомна бомбын тэһэрэлгэһээ уламжалан, үбшэн бологшодой зүгһөө хүүр дээрэ веногууд табигдаа. Хүгжэмэй аялган зэдэлээ.

Хиросимын мэр Хамаи «Эб найрамдалай уряагаар» сугларагшадта хандаа. 1945 оной августын 6-да хэдэн олон арбаад мянган нютагайхинайнгаа агшам зуура хосорон үхэһэн тухай, Вьетнамдахи дайнһаа уламжалан, мүнөө дэлхэй дээрэ тохёолдоод байһан аюул тухай тэрэ һануулха зуураа, эб найрамдал бэхижүүлхые уряалан, бүхы дэлхэй дээрэхи хүнүүдтэ хандаа.

Мэрэй үгэ хэлэһэнэй һүүлээр Хиросимын огторгой өөдэ хэдэн олон мянган гулабхаанууд ниидэн гараа, ядерна зэбсэг хорихын түлөө тэмсэхые уряалһан дууе багахан үхибүүдэй хоор гүйсэдхэһэн байна.

Премьер-министр Сатын, Японой парламентын хоёр палатын түрүүлэгшэнэрэй, Хиросимын губернаторай бэшэгүүд уншагдаа.

Шаналалай ёһололдо хабаадалсаһан хүндэтэ айлшадай дунда Японой социалис партиин түрүүлэгшэ Сасаки, СПЯ-гай генеральна секретарь Парита, Японой Коммунис партиин түрүүлэгшэ Носака, Японой парламентын депутадууд байлсаа. Атомна болон водородно зэбсэг хорихын түлөө Хиросимада боложо байһан жэл бүриин конференцидэ хабаадажа байһан харин делегацинууд байлсаа.

Зүб һанал бодолтой байхые уряална

ХАНОЙ, августын 6. (ТАСС). ДРВ-гэй газар дээрэ самолёдуудайнгаа буудуулан унагаагдахада плендэ абтаһан хоёр американ лётчик Джеймс Хаттонс, Джеймс Янг гэгшэд Вьетнамда эсэргүү ээрхэг түримхэй дайнда хабаадажа байһан Америкын бүхы сэрэгэй алба хэгшэдтэ нээмэл бэшэгээр хандаа. «Дайлалдахаһаа, Вьетнам дээгүүр ниидэхэһээ арсахыень» американ сэрэгэй алба хэгшэдые тэдэнэр энэ бэшэг соогоо уряалаа гээд ВИА агентство мэдээсэнэ.

«Коммунизмын ээрхэлгын дэлгэрэлгые» зогсоохын тулада таанадые вьетнам эльгээнэбди гэжэ маанадта хэлэдэг байгаа. Үнэхөөрөөл бэеэ даанхай байдалтай болохын, ороноо хүсэдөөр нэгэдүүлхын түлөө Вьетнам арадай хэжэ байһан тэмсэл 190 шахуу жэлэй урда тээ англичануудта эсэргүүгээр бидэнэрэй хэһэн манай тэмсэлһээ ямаршье илгаагүй гэжэ бидэнэр мэдээбди гээд «Нян зан» газетын үсэгэлдэрэй номерто толилогдоһон бэшэг соонь заагдана.

Үхэхэһөө гү, али плендэ орохоһоо ондоо юумые бидэнэр энэ дайнһаа олохогүйбди. Энэ дайн тухай зүб ойлгомжотой болохын тулада манай байдалһаа таанад һургаал абаха бэзэт гэжэ бидэнэр найданабди гээд бэшэг соо тэмдэглэгдэнэ.

Вьетнамда эсэргүү дайн гэмтэ дайн болоно. Юуб гэхэдэ, энэ дайн тус ороной бүрин эрхэ болон газар уһанайнь бүрин бүтэн байлгада түбэг татана. Таанад дайлалдахаһаа, Вьетнам дээгүүр ниидэхэһээ арсаха, түрэл орондоо бусаагдаха тухай эрилтэ хэхэ ёһотойт гээд хэлэгдэнэ.

ООН-ой экономическа ба социальна соведэй сесси хаагдаба

ЖЕНЕВЭ, августын 6. (ТАСС). ООН-ой Экономическа ба социальна соведэй (ЭКОСОС) 41-дэхи сесси үсэгэлдэр эндэ хүдэлмэреэ дүүргээ. Уласхоорондын экономическа ба социальна байдалтай холбоотой хэдэн олон асуудалнуудые, энэ талаар ООН-ой хэһэн ажал ябуулгые 27 ороной түлөөлэгшэд һарын турша соо зүбшэн хэлсээ.

Вьетнамда США-гай хэжэ байһан гэмтэ муухай ээрхэг түримхэй ябуулгые Румыниин, Советскэ Союзай, Чехословакиин түлөөлэгшэд ЭКОСОС-ой трибуна дээрэһээ уур сухалтайгаар буруушаагаа.

Хүгжэжэ байһан оронуудай экономическа болон социальна байдалай асуудалнуудта сесси дээрэ гол анхарал хандуулагдаһан байгаа. ЭКОСОС-ой гэшүүдэй гурбанайнь хоёр шахуу хуби хүгжэжэ байһан оронууд болоно бшуу.

Ази, Африка болон Латиин Америкын олон ороной хүндэ хүшэр экономическа байдал колониализмын үлэгдэлһөө шалтагаалхаһаа гадна, харин империалис гүрэнүүдэй шэнэ ёһоной колониалис политикаһаа шалтагаалалсана гэжэ хүгжэжэ байһан оронуудай болон социалис гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд сесси дээрэ зааһан байна.

МОСКВАГАИХИ[…] ПОГРАНИЧНА СОВХОЗДО

ВЛКСМ-эй ЦК-гай үүсхэ[…] байгуулагдаһан электрын э[…] хүсэнэй Бүхэсоюзна комсомо[…] отрядай гэшүүд, Москвагай э[…] гетическэ институдай студен[…] рэй барилгашадай бригада ма[…] республикада ерэһэн байна. Т[…] бригадануудай нэгэн Хяагтын а[…] магай Погранична совхоздо аж[…] лажа байха юм. Эндэ хамта […] студентнэр хүдэлнэ.

Студентнэрэй бригада сов[…] тон ехэ хүдэлмэри бүтээхэ зор[…] готой байһан. Юуб гэхэдэ, […] вольтто электрын элшэ хүсые […] га болгодог трансформаторна […] подстанци бариха, хабсаргах[…] километртэ үндэр вольтто, 40 […] лометртэ бага хүсэтэй лини[…] дые татаха, мал ажалай 6 […] мэ, тарянай 3 тоогые электр[…] элшэ хүсөөр дүүрэн хангаха, с[…] хозой хүдэлмэришэдэй гэрнү[…] гэрэл оруулха хүдэлмэри хэг[…] байгаа.

Студентнэрэй дунда хүдөө […] хын хүдэлмэринүүдтэ ябажа […] шэһэн хүнүүд бии. Институдай[…] дэхи курсда һураһанайнгаа һ[…] лээр Казахстанай шэнэ газар[…] дүүрилгэ дээрэ ажаллаһан Е[…] ний Шебаршов, Эдик Кандыб[…] гэгшэд эндэ ерэлсээ. Тиихэдэ с[…] дентнэр Евгений Алимов, Вале[…] Беляков, Юрий Красавин гэг[…] хоёрдохи жэлээ манай респуб[…] када ерэбэд. Тэдэнэр нёд[…] Хяагтын Ехэ-Нугын совхозд[…] дэлһэн байха юм.

Мүнөө тус бригада электрын […] шэ хүсые бага болгодог 5 подст[…] ни бариад, 30 километртэ ү[…] вольтто, 20 километртэ бага […] сэтэй лининүүдые татаад бай[…] Тиихэдэ тарянай бүхы тоо[…] мал ажалай 4 фермые электр[…] элшэ хүсөөр хүдэлдэг түхеэр[…] гэнүүдтэй болгоогоо. Эдэ хүд[…] ринүүдэй хажуугаар совхозой […] дэлмэришэдэй гэр байранууд[…] электрын гэрэлтэй болгобо.

Гадна студентнэрэй бриг[…] арад зоной дунда ниитэ полит[…] скэ хүдэлмэри ябуулха талаар […] хүдэлмэри хэнэ. Тэдэнэрэй ду[…] лекторнууд, пионервожата, сп[…] тивна эмхидхэгшэд, комсомо[…] ско эдэбхитэд бии. Полиин с[…] нууд, мал ажалай отара, гү[…] нүүд дээгүүр ябажа, арба г[…] лекци уншаа. Тэрэшэлэн студе[…] нэр совхозой хүдэлмэришэдтэ к[…] цертнэ хэдэн наада харуулба.

С. БУХАЕВ.

ҺУРАЛСАЛАЙ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

«Бичурский хлебороб» гэжэ а[…] магай газетэ августынгаа 3-[…] номерто һургуулиин хуудаһа […] хидхээ. Энэнь һургуулиин тем[…] зорюулагдаһан ээлжээтэ 7-[…] номер болоно. Энэ номерые ре[…] циин штатнабэшэ таһаг эмхид[…] һэн байна.

Газетын хуудаһан дээрэ а[…] гай гэгээрэлэй таһагые даагша[…] хэр Никулинагай статья толи[…] добо. Һуралсалай шэнэ ж[…] хэр зэргээр бэлдэһэн тухай […] хөөрэнэ. Мүн Дээдэ-Мангиртын […] жэлэй һургуулиин ямар […] хэлтэйгээр һуралсалаа уг[…] байһан тухай материал толи[…] доо.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ эр[…] мээр бэлдэхын түлөө аймэ[…] һургуулинуудай мүрысөөндэ […] шадта барюулагдаха дамжуул[…] Улаан туг ба мүрысөөнэй […] байдал тухай партиин райко[…] аймгүйсэдкомой Соведэй тог[…] тус хуудаһанда толилогдоһон.

Г. ИВАНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИ[…]

Мүнөөдэрэй номерто

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ү[…] рэй темэдэ» гэһэн рубрика д[…] овощ, хартаабха бэлэдхэл […] хай: барилгын материалнуу[…] үйлэдбэрилдэг промышленно[…] тиин предприятинууд болон о[…] ганизацинуудай хүдэлмэришэ[…] инженерно-техническэ хүдэл[…] рилэгшэд, алба хаагша[…] СССР-эй орден, медальнууд[…] шагнаһан тухай СССР-эй Ве[…] ховно Соведэй Президиу[…] Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда: «С[…] циалис мүрысөөндэ үргэн […] лайса» гэһэн Д-Н. Раднае[…] статья (түгэсхэлынь гурбад[…] нюурта). Б. Егоровой корр[…] понденци; «Социалис орочу[…] та».

Гурбадахи хуудаһанда: АП[…] эй, ТАСС-ай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанд[…] Т. Громовагай корреспонде[…] И. Никитинэй романһаа хэ[…] соносхолнууд.

Редактор Ц. О. ОЧИРО[…]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. **Телефоны:** редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата — 27-37, отделов: сельскохозяйственный — 47-59, 35-14, промышленный —48-89, 33-61.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни —40-49, идеологический—24-74, 60-21, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем —25-41, 33-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н 03628 Зак. № 805.